

Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğrencilerinin Sosyotropik-Otonomik Kişilik Özelliklerinin Problem Çözme Becerilerine Etkisi (The Effect of Sociotropic-Autonomic Personality Characteristics of Students of School of Tourism and Hotel Management on Problem Solving Skills)

* Diğdem ESKİYÖRÜK ^a

^a Çukurova University, Kozan Faculty of Business, Department of Tourism Management, Adana/Türkiye

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi: 05.04.2024

Kabul Tarihi: 20.09.2024

Anahtar Kelimeler

Kişilik özellikleri

Sosyotropi

Otonomi

Problem çözme becerileri

Turizm öğrencileri

Keywords

Personality characteristics

Sociotropy

Autonomy

Problem solving skills

Tourism students

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

Öz

Bu çalışmanın amacı, üniversite öğrencilerinin sosyotropik ve otonomik kişilik özelliklerine göre problem çözme becerilerini incelemektir. Cinsiyet, sınıf, annenin eğitim durumu, anne ve baba mesleği, aile tipi, ailenin sosyo-ekonomik seviyesi ve sosyotropik ve otonomik kişilik özelliklerine göre öğrencilerin problem çözme becerilerinde farklılık olup olmadığı araştırılmıştır. Ölçme araçları olarak Kişisel Bilgi Formu, Problem Çözme Envanteri ve Sosyotropi-Otonomi Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde, t test, pearson Korelasyon, Anova ve post hoc Tukey istatistiksel analiz teknikleri uygulanmıştır. Araştırma bulguları, turizm öğrencilerinin cinsiyetlerine, sınıf düzeylerine, aile yapılarına, sosyo-ekonomik seviyelerine göre problem çözme becerileri ve sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri arasında farklılık olduğunu, anne eğitim durumuna, anne ve baba mesleğine göre ise problem çözme becerileri ve sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri arasında farklılık olmadığını göstermektedir. Sonuçlar, sosyotropik kişilik özellikleri ile aceleci yaklaşım arasında, otonomik kişilik özellikleri ile aceleci yaklaşım, düşünen yaklaşım, kaçınan yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım ve planlı yaklaşım arasında düşük de olsa pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca, onaylanmama kaygısı ve kişisel başarı alt ölçekleri ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir neden sonuç ilişkisi olduğu ancak diğer alt ölçeklerle böyle bir ilişkinin söz konusu olmadığı ortaya konulmuştur.

Abstract

The aim of this study was to investigate the problem solving skills of university students according to their sociotropic and autonomic personality traits. Gender, class, mother's education status, mother and father profession, family type, socio-economic level of the family and sociotropic and autonomic personality characteristics of the students have been investigated whether there is a difference in problem solving skills. Personal Information Form, Problem Solving Inventory and Sociotropy-Autonomy Scale were used as measurement tools. In the analysis of the data, t test, Pearson Correlation, Anova and post hoc Tukey statistical analysis techniques were applied. The findings show that the problem solving skills and sociotropic and autonomic personality characteristics of tourism students according to their gender, classlevel, family structure, socio economic level differ, and that there is no difference between the problem-solving skills and sociotropic and autonomic personality characteristics compared to the mother education status and the mother and father profession. The results show a positive and statistically significant relationship between sociotropic personality traits and hasty approach, between autonomic personality traits and hasty approach, thinking approach, avoidant approach, confident approach and planned approach. In addition, it was found that there was a significant causal relationship between the subscales of disapproval anxiety and personal achievement and problem solving skills, but there was no such relationship with other subscales.

* Sorumlu Yazar

E-posta: didemsees@gmail.com (D. Eskiörük)

DOI: 10.21325/jotags.2024.1487

GİRİŞ

Bilim ve teknolojinin gelişimine bağlı olarak hızlı bir ilerleme ve beraberinde değişimin yaşandığı bugünün modern toplumlarında karşılaşılan problemler daha karmaşık bir hal almıştır. Bu nedenle bilgiyi üretebilen, analitik düşünebilen, sorgulayan, yaratıcı, kritik düşünebilen, karşılaştığı sorunlara farklı çözüm yolları üretebilen bireylere olan ihtiyaç gün geçtikçe artmaktadır.

İnsanlar hayatları boyunca çok çeşitli durumlarla karşı karşıya kalabilir ve bu zamanlarda nasıl bir tepki veya cevap vermesi gerektiğini bilemeyebilir. Bu çeşit durumlar birey için birer problem niteliği taşımaktadır ve giderilmek istenen her zorluk bir problemdir. Problem, güç veya sonucu belirsiz bir sorun olarak tanımlanmaktadır. Problemin çözümünü araştırmak ve tartışmak gerekmektedir (Aslan & Sağır, 2012, s.83). Bireylerin yaşamlarında sorunun olmaması, yeni problemlerle karşılaşmaması mümkün değildir. Bu sebeple sorunsuz bir hayat umut etmek yerine problemlili yaşamla mücadele etme yollarını öğrenmek daha gerçekçi bir anlayış olarak görülmektedir (Durmaz vd., 2007, s.64).

Problem çözen bireylerin bağımsız ve yaratıcı düşünen, sosyal yeterlilikleri olan, kendine güvenen ve belirsizlikleri tolere edebilen bireyler olduğu ifade edilirken problem çözme becerisine güvenmeyen kişilerin ise problem çözme görevine odaklanmaya az zaman ayıran ve göreve uygun fikirler geliştiremeyen bireyler olduğu ifade edilmektedir. Bu durumda kişilerin kaygı düzeylerinin yükseldiği ve beraberinde karşılaştıkları sorunları çözme sürecinde başarılı olamadıkları görülmektedir (Küçük, 2012, s.34-35). Yöneticilerin sıklıkla başvurdukları temel becerilerinden biri problem çözme becerileridir. Yöneticinin sahip olduğu sorun çözme beceri düzeyi ne kadar yüksekse örgüt içinde veya örgüt dışında karşılaştığı sorunları mümkün olan en kısa sürede etkin bir şekilde çözebilecektir.

Bir problemin çözümündeki başarı problemin ele alınış şekline göre kişiden kişiye farklılık göstermektedir. Bu süreçte kişinin problemle başa çıkmadaki becerisi önemli olduğu kadar bireyin kişisel özellikleri ve hayat koşulları da önem arz etmektedir. Bireyin problemini çözmede yetersiz kaldığı durumlarda kaygı ve depresyon gibi sonuçlar oluşabilmektedir (Tümkiye & İflazoğlu, 2000, s.144). Bireylerin problemlerine çözüm üretebilmesi kişilik özellikleriyle ilgili bir durumdur. Bireyin kişiliği, çevresiyle etkileşimi sonucu şekillenmektedir. Bireyin kendisine en yakın çevresi olarak kabul edilen aile, okul ve arkadaş çevresi kişiliğin oluşmasında önemli etkenlerdir. Bireyin bu çevre ile olumlu ilişkileri kişinin uyumlu bir kişiliğe sahip olmasına neden olurken olumsuz ilişkileri ise uyumsuz bir kişiliğe sahip olmasına sebep olabilmektedir (Dündar, 2009, s.140). Aile dışındaki çevre de kişiliğin gelişiminde etkili olmaktadır. Bireyi çevreleyen toplum yapısı, değerler, inanç ve ahlak yapısı, okul ve öğretmen gibi faktörler kişiliğin oluşmasında önemli rol üstlenmektedir (Deniz & Kesicioğlu, 2012, s.3). Bireyin kişilik özelliklerinin farkına varması, kendini tanıması iş yaşamında doğru tercihler yapmasını kolaylaştıracaktır. Doğru meslek seçimi kişinin işteki başarısını ve verimliliğini destekleyecektir.

Çalışanların kişiliği, duygusal emek ihtiyacında olan turizm sektöründe müşteri memnuniyeti sağlamak açısından çok önemlidir (Solmaz vd., 2012, s.53). Günümüzde “insan kaynağı” olarak nitelendirilen personelin yaptığı işte etkin ve verimli olması işletmenin başarısı açısından çok önemlidir. Turizm sektörü için nitelikli insan kaynağı yetiştiren Turizm ve Otel İşletmeciliği bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin kişilik özelliklerinin ve problem çözme becerilerinin araştırılması etkin insan kaynağı kullanımı ve verimliliği açısından çok önemlidir.

Bu çalışmada öncelikle sosyotropik ve otonomik kişilik özelliklerinin ve problem çözme becerilerinin kuramsal çerçevesi ortaya konularak, sosyotropik ve otonomik kişilik özellikleri ve problem çözme becerisi arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmıştır. Yapılan anket çalışmasından elde edilen sonuçlar doğrultusunda, sosyotropik ve otonomik kişilik özellikleri alt ölçeklerinin, problem çözme becerisi üzerindeki etkilerine ilişkin elde edilen veriler yorumlanarak; yazına bu yönde katkı sağlanmaya çalışılmış, turizm ve otelcilik öğrencilerinin problem çözme becerilerinde kişilik özelliklerinin önemli olduğu hususu vurgulanmıştır. Ayrıca örgütler açısından personel seçiminde kişilik özelliklerinin de önemli bir kriter olarak dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

Alanyazın Taraması

Sosyotropik ve Otonomik Kişilik Özellikleri

Beck'in bilişsel kuramına göre kişiliğin sosyotropi ve otonomi olarak iki boyutu vardır. Bu kuramda sosyal aidiyet olarak da ifade edilen sosyotropi, bireyin diğer insanlarla olumlu ilişki içerisinde olabilme özelliği olarak tanımlanmaktadır. Sosyotropi düzeyi yüksek olan kişiler için diğer insanlardan onay almak çok önemli olduğu gibi olumlu benlik imgelerini devam ettirebilmeleri, onların önem verdikleri kişiler tarafından onaylanmalarına, sevimlerine, sayılmalarına ve değer verilmelerine bağlı olduğu ifade edilmektedir (Kaya vd., 2006, s.1). Kişilerarası ilişkilerde algılanan kayıp ya da reddedilme bu tür bireylerde depresyona neden olabilmektedir (Kabakçı, 2001, s.274).

Otonomi ise bireyin bağımsız karar verme, verdiği kararı uygulama, hür davranma gücü ve yetkisi şeklinde ifade edilmektedir (Otacıoğlu, 2008, s.37). Otonomi bireyin özgürlüğünü ve bireysel haklarını muhafaza edebilme ve yükseltebilme özelliğidir (Yardan & Dikmetaş, 2013, s.135). Otonomik özellik gösteren kişilerin başkaları tarafından kontrol edilmek istemeyen; bağımsızlığa ve başarıya çok önem veren bireyler olduğu ifade edilmektedir (Uğurlu & Pako, 2016, s.123). Yüksek otonomi özellikleri gösteren kişiler, kişisel başarı ve başarısızlıklara çok önem vermektedir. Çevre üzerinde sağladıkları kontrolün kaybı ya da algılanan başarısızlık depresyona neden olabilmektedir (Kabakçı, 2001, s.274).

Literatürde sosyotropi-otonomi kişilik özelliğinin; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, bireylerin yaşadıkları yer ve ekonomik durum, meslekleri ile ilgili düşünceler, aile özellikleri, sorun çözme durumları gibi faktörler ile ilişkili olabileceği belirtilmektedir (Kaya vd., 2006, s.3). Kadınların erkeklere nazaran daha sosyotropik kişilik özelliklerine sahip oldukları, erkeklerin ise kadınlara göre daha otonomik özelliklere sahip oldukları ifade edilmektedir. Kadınların diğer insanlarla etkileşim içinde sosyal olmaya eğilim gösterirken erkeklerin ise daha ferdi bir şekilde otonomik davranış sergiledikleri belirtilmektedir (Serinkan & Barutçu, 2006, s.321). Uğurlu ve Pako (2016) tarafından yapılan bir çalışmadan elde edilen verilerin analizi sonucunda cinsiyetler arasında kadınlarda sosyotropi, erkeklerde ise otonominin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Serinkan ve Barutçu (2006) tarafından yapılan bir çalışma sonucunda ise otonomi alt ölçeğinin ortalamaları açısından erkekler kadınlara nazaran daha yüksek puan aldığı, sosyotropi alt ölçeği açısından ise kadınların erkeklere göre daha çok puan aldıkları görülmüştür. Kalkan vd. (2002) tarafından yapılan bir araştırmada kadın ve erkek sporcuların sosyotropi ve otonomi seviyelerinde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Kadın sporcuların sosyotropi seviyeleri erkek sporculara kıyasla daha yüksek iken, erkek sporcuların otonomi seviyeleri ise kadın sporculardan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tokmak vd. (2013) tarafından yapılan bir araştırmadan elde edilen veriler sonucunda otonomik kişilik özelliği ortalaması, sosyotropik kişilik özelliği ortalamasına göre daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca kadın öğrenciler daha çok sosyotropik kişilik özellikleri gösterirken erkek öğrencilerin daha çok otonomik kişilik özellikleri gösterdikleri belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin eğitim düzeyi arttıkça daha çok otonomik kişilik özellikleri gösterdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Yapılan başka bir araştırmada ise bir ekstrem spor olarak uçurtma sörfünün 14-18 yaş arası gençlerde uçurtma sörfü eğitiminin, otonomi düzeyi üzerinde olumlu bir etkisi olduğu ileri sürülmüştür (Ceylan vd., 2016).

Kaya vd. (2006) tarafından yapılan bir araştırmadan elde edilen verilere göre, örneklem grubunun orta ve üstü sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri gösterdiği görülmüştür. Öğrencilerin İstanbul'da kaldıkları yer, ailelerinin genel yapısı, kendisi ile ilgili kararları verme durumları ile sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri arasında, istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farkın olduğu bulunmuştur. Başka bir araştırmadan elde edilen verilerin analizi sonucunda ise hastane çalışanlarının otonomi düzeyleri, sosyotropi düzeylerine göre daha yüksek bulunmuştur (Yardan & Dikmetaş, 2013).

Solmaz vd. (2012) tarafından yapılan bir araştırmada turizm öğrencilerinin daha çok otonom bireyler olduğunu gösterir sonuçlar elde edilmiştir. Elde edilen verilere göre otonomi kişilik özelliğinin turizmde kariyer yapma isteği üzerinde etkisinin olduğunu göstermektedir. Yapılan başka bir çalışmadan elde edilen sonuçlara göre ise, otel çalışanlarının otonomik kişilik özelliği ortalaması, sosyotropik kişilik özelliği ortalamasına göre daha yüksek bulunmuştur (Aşık, 2017).

Külekçi vd. (2015)'nin yaptıkları çalışmada sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin orta düzeyin üzerinde, otonomik kişilik özelliklerinin sosyotropik kişilik özelliklerine göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Büyükbayram vd., (2016) tarafından yapılan bir araştırmada ise öğrenci hemşirelerin daha çok otonomik kişilik özelliği gösterdiği, psikolojik dayanıklılıklarının artması için duygusal zeka becerilerini geliştirmenin önemli olduğu ortaya çıkmıştır.

Barutçu ve Öktem (2003)'in yaptıkları çalışmada iş görenlerin büyük çoğunluğunun çevrelerinde olup bitenleri kontrol etmeye, yaptıkları işe ve başarılı olmaya yoğun istekliliği ifade eden otonomik kişilik özelliğine yakın bir eğilim sergiledikleri görülmüştür. Öktem vd. (2013) tarafından yapılan çalışmadan elde edilen bulgulara göre; kadınların erkeklere kıyasla, çalışanların yöneticilere kıyasla daha çok sosyotropik kişilik özellikleri sergiledikleri gibi ondokuz ve daha genç yaş grubundaki çalışanların, eğitim durumu ilköğretim düzeyinde olanların ve idari birimlerde çalışanların da aynı şekilde daha yüksek seviyede sosyotropik kişilik özelliklerine sahip oldukları ortaya koyulmuştur. Buna karşın lisans mezunlarının daha fazla otonomik kişilik özellikleri sergiledikleri ve ilaveten yüksek düzeyde motivasyona sahip oldukları saptanmıştır.

Otacıoğlu (2008)'nin yaptığı çalışmanın sonucunda sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri ile cinsiyet, mesleği isteyerek seçip seçmeme ve depresyon puanları arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Kabakçı (2001)'nin yaptığı bir araştırmada ise sosyotropi ve otonomi açısından değerlendirildiğinde, kişilik özellikleri, yaşanan tecrübeler ve ortaya çıkan depresif bulguları arasındaki ilişkide farklılık gözlenmiştir. Kişilik özelliklerinden bağımsız olarak yüksek depresif belirti düzeyine sahip olan kişilerin, son altı aylık dönem içerisinde yüksek seviyede stres yaratan sosyotropik olay tecrübe ettikleri saptanmıştır. Depresif belirti düzeylerinden bağımsız olarak, otonomik düzeyi yüksek kişiler ise daha fazla stres yaratan otonomik olay deneyimledikleri tespit edilmiştir

Yapılan bir araştırmada (Fresco vd., 2001) düşük sosyotropinin, olumsuz kişiler arası olaylar ve anksiyete ile güçlü olumsuz bir ilişkiye sahip olduğunu, düşük ve yüksek otonominin, olumsuz başarı olayları ve anksiyete ile ilişkili olduğunu saptanmıştır. Başka bir araştırmada (Campbell vd., 2003) ise sosyotropinin iş rolüne uyumla veya sosyal uyumla önemli bir ilişkisi olduğu yönünde kanıtı ulaşılamadığı ifade edilmiştir. Bunlara ilaveten sonuçlar; sosyotropik bireylerde zayıf sosyal uyum olmayacağı belirtilmektedir. Benzer şekilde, otonomik bireylerin başarabilecek güçleri olmasına rağmen daha iyi ya da kötü iş uyumu sağlayamayabilecekleri ifade edilmektedir (Malak & Üstün, 2011, s.11).

Keskin ve Yıldırım (2008) tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin yüksek otonomik özelliklere sahip olduklarını göstermektedir. Problem çözme, karar verme, planlama yapma, iç kaynakları kullanmak için ataklar yapmak bunlara dahil olarak kabul edilmektedir. Yüksek otonomik özellikler iyi seviyede problem çözme becerisine sahip olunduğunun da göstergesi olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca bu araştırmada öğrencilerin problem çözme becerilerinin iyi düzeyde olduğu ortaya çıkmıştır. Bir diğer araştırmada öğrencilerin problem çözme becerisi ile kişilik genel uyumu ve sosyal ve kişisel uyum alt ölçekleri arasında pozitif ilişkinin olduğu ve bu kişilik özellikleriyle ilgili uyum düzeyi arttıkça öğrencilerin problem çözme becerilerinin arttığı sonucu elde edilmiştir (Dündar, 2009). İş-işgören uyumu açısından kişilik özellikleri konusunu irdeleyen bir çalışmada, sosyotropik kişilikteki çalışanların grup çalışmalarına daha eğilimli olduğu, bunun aksine otonomik kişilik sergileyen çalışanların ise ferdi ve bağımsız işlerde çalışmaya daha yatkın oldukları tespit edilmiştir (Serinkan & Barutçu, 2006).

Kabakçı, daha geniş bir açıdan düşünüldüğünde, insan sosyal bir varlık olduğu için, otonomik özelliklerin de kişilerarası bağlamdan kaynaklanmasının doğal görüldüğünü ifade etmektedir. “Başarılı olma, belirlenen amaçlara ulaşma gibi” birtakım otonomik ihtiyacın özünde sosyotropik ihtiyaçları karşılamak için bir araç olabilmektedir. Örneğin, “başarısız olduğum sürece sevilmem”, “mükemmel olmadığım sürece başkalarının gözünde değersizim” gibi inançlar, otonomik ihtiyaçları vurgulamasına rağmen, temelde “başkaları tarafından sevilme ve değerli bulunmak” ihtiyaçları için bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu koşulda sosyotropik/otonomik ihtiyaçları birbirinden ayırmak oldukça güç olmaktadır. Bundan dolayı, otonominin kavram olarak sorgulandığı başka çalışmalara ihtiyaç vardır (Kabakçı, 2001, s.282).

Problem Çözme Becerileri

Problem kelimesi Grekçe “Problema” kelimesinden türemiştir. Morgan (1980) problemi, “bireyin hedefe ulaşmada engellenme ile karşılaştığı bir çatışma durumu” olarak ifade etmektedir (Kuru & Karabulut, 2009 s.445). John Dewey problemi, “insan zihnini karıştıran, ona meydan okuyan ve inancı belirsizleştiren her şey” olarak tanımlamaktadır. Cüceloğlu (2003) ise problemi “bireyin ulaşmak istediği hedefe ulaşmasına ket vuran engeller sonucunda ortaya çıkan durum” olarak tanımlamaktadır (Ada vd., 2010, s.157).

Problemin çeşidi ve karmaşıklığı problemlerin çözümlerinde farklılık ortaya çıkarmaktadır. Kimi problemler mantık aracılığıyla çözülmekte, kimi problemler ise duygusal yetkinliğe gereksinim duymaktadır. Bunun yanında, kimi problemlerin çözümünde farklı bir perspektiften değerlendirmeye gereksinim duyulmaktadır (Küçük, 2012, s.35). Problem çözme süreci, kişinin istediği şeyi nasıl ve hangi yolla kazanacağını belirlemede kişiye destek olmaktadır. Sorun çözme süreci ise bir amacı elde etmeye özgü bir davranıştır. Problem çözme özünde hedefe kanalize etme, alt hedefin belirlenmesi ve işlem seçimi aşamaları şeklinde üç özelliğe sahiptir (Vural, 2010, s.973). Problem çözme sürecini oluşturan, verilerin ve gerekli işlemlerin tanımlanması, sonuçların çıkarılması ve hedeflerin

belirlenmesi evreleri bireylerin problemlerini çözüme kavuşturmalarına destek olmaktadır (Ada vd., 2010, s.157). Sorun çözme ise algılanan ve tanımlanan problem ile alakalı veri toplama, problemi çözmeye istekli olma ve problem çözümünde karşılaşılan aksaklıkların saptanması basamaklarından oluşan bir süreçtir (Sardoğan vd., 2006, s.80).

Problem çözme sürecinde bireyin hem zihinsel yönden hem de beceri açısından aktif olarak katılımına ihtiyaç vardır. Kişi, problemi tanımlama, çözümleme, problem için ihtiyaç duyulan verileri toplama, problemin çözümüne ilişkin en doğru bilgileri seçme, çözüm yollarını uygulama ve değerlendirme sürecinde şekillendirdiği bazı fikirlerin doğruluğunu değerlendirmektedir. Bu doğrultuda, kişinin bilgi ve bilme prosesini nasıl tarif ettiği, kimi veya neyi bilgi kaynağı olarak değerlendirdiği, bir bilginin doğruluğu ve geçerliliğine ne ölçüde inandığı gibi hususlara dair görüş ve yaklaşımları önem arz etmektedir. Kısacası, kişinin probleme yaklaşım şeklinde, onun problem çözme sürecine ilişkin epistemolojik inançları etkili olmaktadır (Aksan & Sözer, 2007, s.33).

Birey, bilişsel, duyuşsal ve davranışsal kapasitelerini yöneterek gündelik hayatta ortaya çıkan problemlere çözüm aramak durumundadır. Bu sayede kişi karşılaştığı basit ya da karmaşık problemlerden, kişisel gelişim sürecinde önemli deneyimler olarak faydalanarak becerilerini güçlendirebilmektedir (Sardoğan vd., 2006, s.80-81). Her bireyin karşılaştıkları problemleri çözmeyi öğrenmesi gerekmektedir çünkü problem çözme becerisi hem kişilerin hem de grubun içinde bulunduğu ortama etkili bir biçimde uyum sağlamasını sağlamaktadır. Doğru cevapları ve kesin çözümleri olan problemler olduğu gibi çözümleri kesin olmayan problemler de mevcuttur. Bu problemlerin çözüm sürecinde disiplinler arası bilgiye, çok yönlü düşünmeye ve yaratıcılığa gereksinim duyulmaktadır (Mertoğlu & Öztuna, 2004, s.84). Problem çözme becerisi, bireyi problem çözümüne ulaştıracak bilgilerin elde edilmesi ve bu verilerin kullanılabilecek biçimde bir araya getirerek bir problemin çözümü sürecinde tatbik edebilme seviyesidir (Kelleci & Gölbaşı, 2004, s.1).

Problemlerle karşılaşan bireyin kişiliği, ihtiyaçları, motivasyon faktörleri ve kişiler söz konusu olduğundan dolayı problem çözmede standart çözümler olmadığını söylemek mümkündür. Kişinin problemi yapıcı bir biçimde çözüme ulaştırması önemlidir (Oğuz, 2017, s.21). Enç (1982) problemin çözümünün öğrenilmesini etkileyen etmenleri; bireyin gelişimi ve olgunlaşması, yetenek seviyesi, motive edilme, yetiştirilme şekli, geliştiği sosyo-kültürel ortam ve eğitim ve öğretim düzeyi olarak ifade etmektedir (Ada vd., 2010, s.157). Öz güven, anne-baba tutumu, yaş, bireysel farklılıklar, sosyo-ekonomik düzey, geçmiş yaşantı ve tecrübeler, kültür ve kişilik problem çözme becerilerini etkileyen faktörler arasındadır. Bireylerin problem çözme becerileri, mensup oldukları toplumdaki diğer kişiler ve faaliyetler ve gruplarla etkileşimi sonucunda gelişmektedir (Kuru & Karabulut, 2009, s.446).

Problem çözmede zeka, stres ve dışadönüklük önemli etkenlerdir. Bunun yanı sıra etkili problem çözmeyi gerçekleştirmede durumluk kaygı önemli bir faktördür. Kaygı düzeyi yüksek olan düşük performanslı bireylerin, problem çözme görevine odaklanmaya az zaman ayırdıkları, göreve uygun fikirler ortaya koyamadıkları ve karşılaştıkları sorunları etkili çözmedikleri görülmüştür (Ada vd., 2010, s.157). Guilford yaratıcı problem çözme modelinde hem dış çevreden hem de bireyin bedeninden gelen bazı girdilerle problem çözme davranışının başladığını belirtmektedir (Vural, 2010, s.974). Problem çözme becerilerinin tümü, kişinin sağlıklı bir ömür yaşayabilmesi ve sağlıklı ruh halini muhafaza edebilmesi için gerekli olan beceriler olarak belirtilmektedir. Etkili problem çözme becerisi, şahsi ve kişilerarası meydana gelen sorunların kısıtlandırıcı tesirini ortadan kaldırmanın yanı sıra duygusal gerginliğin negatif etkisini azaltma konusunda da önemli bir mücadele etme mekanizması rolüne sahiptir (Kuru & Karabulut, 2009, s.446).

Sosyal beceri ve kişilik özelliği olarak da kabul edilen problem çözme becerisi, aynı karar verme becerisi gibi bireyin gelişim süreci içinde kazanılan bir beceridir ve kişinin sosyal etkileşimini ve deneyimlerindeki başarısına önemli ölçüde tesiri olmaktadır. Problem çözme aşamasındaki kişinin kararsızlık durumu içinde kalmadan en mantıklı kararları alması ve ona uygun davranış sergilemesi bu becerileri daha da güçlendirecektir. Ayrıca günlük hayatta karşılaşılan problemlere etkili çözümler üretilmesi, bireyin zorluklar karşısında baş etme becerilerini kullanarak güç kazanmasını ve uyumu dengeli bir şekilde devam ettirmesini sağlamaktadır (Sardoğan vd., 2006, s.80).

Literatür incelendiğinde problem çözme becerileri konusunda birçok araştırmanın yapıldığı görülmektedir. İnel vd. (2011) 'nin yaptığı araştırma sonucunda, sınıf öğretmen adaylarının problem çözme becerilerinin oldukça yüksek olduğu saptanmıştır. Oğuz (2017)'nin yaptığı çalışma sonucunda da, okul öncesi öğretmen adaylarının problem çözme becerilerinin ortalamasının üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Vural (2010) tarafından yapılan bir çalışmadan elde edilen veriler incelendiğinde öğretmen adaylarının toplam duygusal zekâ skorları ile problem çözme becerisi skorlarının ortalamasının üzerinde olduğu saptanmıştır. Bunlara ilaveten, Yalçın vd. (2010) tarafından yapılan bir çalışmada, öğrencilerin problem çözme becerisi açısından kendilerini yeterli seviyede algıladıkları tespit edilmiştir. Genç ve Kalafat (2010)'nın yaptığı araştırma sonuçlarına göre; babalarının eğitim durumu yüksek olan öğretmen adaylarının kendilerini, problem çözme becerisi yüksek bireyler olarak kabul ettikleri görülmüştür.

Kantek ve Gezer (2010) tarafından yapılan çalışma sonucunda, öğrencilerin problem çözme becerilerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Mertoğlu ve Öztuna (2004) tarafından gerçekleştirilen bir araştırma sonucunda öğrencilerin orta düzeyde bir problem çözme becerisi gösterdikleri tespit edilmiştir. Karabulutlu vd. (2011) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerilerinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Akın vd. (2007) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda elde edilen veriler hemşirelik öğrencilerinin problem çözme becerilerinin orta düzeyde olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu verilerin aksine Küçük (2012)'ün yaptığı araştırma sonucunda müzik öğretmenliği anabilim dalı öğrencilerinin problem çözme becerilerinin düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Çelikkaleli ve Gündüz (2010) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda erkek ergenlerinin kadınlardan daha yüksek problem çözme becerisine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan başka bir çalışmada da erkeklerin problem çözme becerilerinin kadınlara nazaran yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir (Kuloğlu & Arı, 2014) Aynı şekilde, Koray ve Azar (2008)'in yaptığı çalışmadan elde edilen veriler sonucunda; erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre problem çözme beceri düzeyleri daha fazla saptanmıştır. Bunun aksine, Serin (2006)'in yaptığı araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre; kadın öğretmenlerin problem çözme becerisi, erkek öğretmenlere nazaran daha yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yapılan başka bir araştırma sonucunda da, erkek ve kadın öğretmen adaylarının problem çözme becerileri arasında anlamlı bir farklılık olmamasına karşın kadınların ölçekten almış oldukları puanların ortalaması erkeklere nazaran daha yüksek olduğu saptanmıştır (İnel vd., 2011) .

Kuru ve Karabulut (2009)'un yaptığı çalışmadan elde edilen veriler doğrultusunda, cinsiyet ve ritim eğitimi dersi alıp-alma değişkenleri ile problem çözme becerileri arasında anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Türkçapar (2009)'ın yaptığı çalışma sonucunda Beden Eğitimi bölümündeki öğrencilerin problem çözme becerileri toplam puanları ile aylık gelir düzeyleri, sosyal çevreleri ve boş zamanlarında en fazla meşgul oldukları etkinlik değişkenleri arasında anlamlı fark saptanmazken, cinsiyet ve sınıf düzeyleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Yapılan

başka bir çalışmaya göre öğrencilerin problem çözme becerilerinin sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir (Çevik, 2011). Yapılan başka bir araştırmada ise problem çözme becerileri ile “sınıflar” arasında önemli bir ilişki saptanmıştır. Birinci sınıfta okuyan öğrenciler problem çözme becerisi açısından kendilerini, dördüncü sınıfta okuyan öğrencilere nazaran daha yetersiz değerlendirdiklerini ifade etmişlerdir (Tümkaya & İflazoğlu, 2000). Başka bir araştırmada, öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri sınıflara, anabilim dallarına göre problem çözme becerileri ile ilgili algıları arasında farklılığın olduğu saptanmıştır (Genç & Kalafat, 2010).

Çevik (2011) tarafından yapılan bir araştırmadan elde edilen verilere göre; öğrencilerin problem çözme becerilerinin, cinsiyetlerine, mezun oldukları lise türüne ve yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar taşımadığı tespit edilmiştir. Tümkaya & İflazoğlu (2000)’nun araştırması sonucunda da problem çözme becerisi ile cinsiyet arasında önemli bir ilişki olmadığı görülmektedir. Aynı doğrultuda Saracaloğlu vd. (2001) tarafından yapılan çalışmanın sonucunda öğrencilerin problem çözme becerilerinin cinsiyete göre değişmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Kuloğlu ve Arı (2014) tarafından yapılan çalışmadan elde edilen bulgulara göre; öğretmen adaylarının problem çözme becerilerinin cinsiyete, anne-baba eğitim durumuna, kaldıkları ve yaşadıkları yere göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır.

Özkütük vd. (2003) tarafından yapılan araştırmadan elde edilen verilere göre; öğretmen adaylarının problem çözme becerilerine ilişkin fikirleri; bölüm, mesleki toplantılara katılım yoğunluğu, zekâ oyunları oynama, kendilerini yaratıcı bulma ve ders çalışma metotları değişkenleri açısından farklılıklar ortaya koymuştur. Durmaz vd. (2007) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda; son sınıfa mensup, yeterli maddi gelire sahip olduğunu düşünen, şehirde ikamet eden ve stresle baş edebilme yöntemleri için eğitim gören öğrencilerin problem çözme becerileri diğer öğrencilere kıyasla daha yüksek seviyede olduğu saptanmıştır. Başka bir çalışmada, problem çözme becerilerinde medeni durum, mezun olunan lise, gelir düzeyi ve öğrencilerin ortaöğretim başarı algısı değişkenleri açısından istatistiksel olarak anlamlı fark belirlenmiştir (Akın vd., 2007).

Sardoğan vd. (2006) tarafından yapılan başka bir araştırmadan elde edilen verilere göre, araştırmacı ve aceleci kararsızlık stratejilerini daha çok kullanan, kişisel ve sosyal uyum açısından psiko-sosyal desteğe daha çok ihtiyaç duydukları ileri sürülmüştür. Kişilik özellikleri ile ilgili yapılan araştırmalarda kendini problem çözmede yeterli olarak algılayanların, kişiler arası ilişkilerde daha girişken ve daha olumlu benlik algısına sahip oldukları ve ayrıca akademik açıdan daha uygun çalışma metotları ve durumları sergiledikleri saptanmıştır (Serin, 2006, s.81).

Yöntem

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu öğrencilerinin sosyotropik ve otonomik kişilik özelliklerini belirlemek ve söz konusu kişilik özelliklerinin problem çözme becerileri ile ilişkisini ortaya koymaktır. Ayrıca öğrencilerin sosyotropik ve otonomik kişilik özelliklerinin problem çözme becerileri üzerine etkisini belirlemek bir diğer amacı oluşturmaktadır.

Örneklem

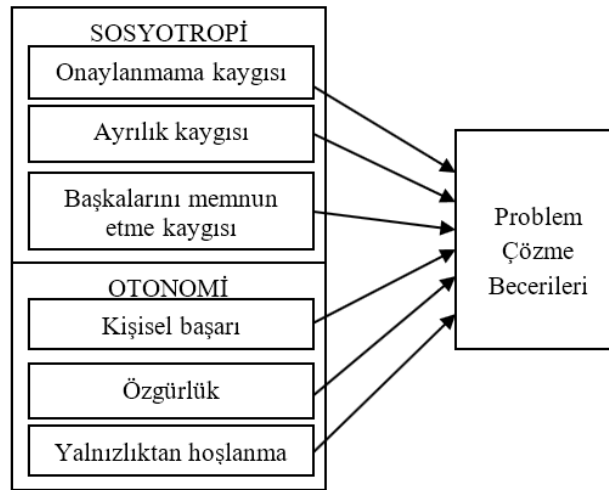
Bu araştırmanın çalışma evrenini, Çukurova Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulunda Konaklama İşletmeciliği bölümünde öğrenim gören 218 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmeyip evrenin tamamı alınmaya çalışılmış, anket formu verilen 218 öğrencinin tamamı çalışmaya dahil

edilmiştir. 217 öğrenci araştırmaya katılmıştır, anket formları kendilerine elden dağıtılmış, anket formlarının doldurulması sürecinde katılımcılara ifadeler ve anlaşılmayan konular hakkında gerekli bilgilendirmeler yapılarak ölçme hatalarının ve eksik verilerin azaltılması hedeflenmiştir. Araştırma verileri 2018 yılı Ocak ayı içerisinde toplanmıştır.

Araştırmanın Varsayımları ve Modeli

1. Turizm öğrencilerinin sosyo-demografik değişkenler açısından problem çözme becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar var mıdır?
2. Turizm öğrencilerinin sosyo-demografik değişkenler açısından sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar var mıdır?
3. Turizm öğrencilerinin sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ile problem çözme becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar var mıdır?

Şekil 1. Araştırma Modeli

Hipotezler

H0: Demografik değişkenlerle Sosyotropik, Otonomik kişilik özellikleri ve problem çözme becerileri arasında ilişki yoktur.

H1: Demografik değişkenlerle Sosyotropik, Otonomik kişilik özellikleri ve problem çözme becerileri arasında ilişki vardır.

H2: Onaylanmama kaygısı problem çözme becerilerini negatif yönde etkiler.

H3: Ayrılık kaygısı problem çözme becerilerini negatif yönde etkiler.

H4: Başkalarını memnun etme kaygısı problem çözme becerilerini pozitif yönde etkiler.

H5: Kişisel başarı problem çözme becerilerini pozitif yönde etkiler.

H6: Özgürlük problem çözme becerilerini pozitif yönde etkiler.

H7: Yalnızlıktan hoşlanma problem çözme becerilerini pozitif yönde etkiler.

Veri Toplama Araçları

Araştırmadaki verileri toplamak için araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, Beck ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilen ve sonrasında Şahin, Ulusoy ve Şahin (1993) tarafından Türkçeye uyarlanan “Sosyotropi-Otonomi Ölçeği” ve Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilen Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından Türkçeye uyarlanan “Problem Çözme Envanteri” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Demografik özelliklerle ilgili bilgi toplamak üzere araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu formda araştırmaya katılan turizm öğrencilerinin cinsiyet, yaş, sınıf, anne eğitim durumu, anne mesleği, baba mesleği, aile tipi, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ile ilgili sorular yer almaktadır.

Sosyotropi-Otonomi Ölçeği (SOSOTÖ)

1983 yılında sosyotropi ve otonomi kişilik özelliklerini ölçmek üzere ilk olarak Beck ve arkadaşları tarafından geliştirilen bu ölçekte, sosyotropik kişilik özelliklerini ölçmeye yönelik 30 ve otonomik kişilik özelliklerini ölçmeye yönelik 30 soru olmak üzere beşli Likert tipi toplam 60 soru bulunmaktadır (Sato, 2003, s.449) Bu ölçek 1993 yılında Şahin ve arkadaşları tarafından Türkçeye uyarlanmıştır Sosyotropi alt ölçekleri; onaylanmama kaygısı, ayrılık kaygısı ve başkalarını memnun etmedir. Otonomi alt ölçekleri; kişisel başarı, özgürlük ve yalnızlıktan hoşlanmadır. Sosyotropi alt ölçeği için 0,83, otonomi alt ölçeği için de 0,81 güvenirlik katsayıları tespit edilmiştir (Savaşır & Şahin, 1997, Akt. Tokmak vd, 2013, s.6).

Problem Çözme Envanteri (PÇE)

Orijinal adı Problem Solving Inventory, Form-A (PSI-A) olan Problem Çözme Envanteri (PÇE); Heppner ve Petersen (1982) tarafından kişinin problemlerini çözebilme yeterliliği konusunda kendisini nasıl algıladığını ve aynı zamanda problem çözme yönteminin boyutlarını belirlemek amacıyla geliştirilmiştir (Savaşır & Şahin, 1997). Problem Çözme Envanterinin Türkçe 'ye uyarlamasını Şahin vd. (1993) gerçekleştirmiştir.

Problem Çözme Envanteri, olumlu ve olumsuz ifadelerden, 6'lı likert tipinde toplam 35 maddeden oluşturulmuştur. Puanlama 32 madde üzerinden yapılmaktadır. Ölçekteki her madde 1'den 6'ya kadar puanlanmıştır. Puan aralığı 32-192'dir. Değerlendirmeye alınan 32 madde ile ölçekten alınabilecek en düşük puan 32, en yüksek puan ise 192'dir. Envanterden alınan toplam puanların yüksekliği bireyin problem çözme algısının düşük olduğunu, başka bir ifadeyle, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını göstermektedir. Envanterden alınan toplam puanların düşük olması ise kişinin problem çözme beceri algısının yüksek olduğunu belirtmektedir (Şahin vd., 1993, s.379-396. Akt. Tüm kaya & İflazoğlu, 2000, s.147-148).

Ölçek, 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar; Aceleci Yaklaşım: 13,14,15,17,21,25,26,30 ve 32. maddeler, Düşünen Yaklaşım: 18,20,31,33 ve 35. maddeler, Kaçınan Yaklaşım: 1,2,3, ve 4. maddeler, Değerlendirici Yaklaşım: 6,7 ve 8. maddeler, Kendine Güvenli Yaklaşım:5,11,23,24,27,28 ve 34. maddeler, Planlı Yaklaşım: 10,12,16 ve 19. maddeler (Aslan & Sağır, 2012, s.85). Problem çözme envanterinin değerlendirilmesinde 3 madde değerlendirme dışında tutulmaktadır. (9, 22 ve 29. maddeler). 1,2,3,4,11,13,14,15,17,21,25,26,30 ve 34. maddeler ters olarak puanlanan maddelerdir (Saracaloğlu vd., 2001, s.126). Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından uyarlanan envanterin Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı .88 olarak bulunmuştur.

Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği

Sosyotropi-Otonomi Ölçeği

Sosyotropi-Otonomi ölçeğinde ifadelerin tümü birlikte ve bu ifadelerin ait oldukları alt ölçeklerin ayrı ayrı güvenilirlik analizleri Cronbach Alfa değerleri ile araştırılmıştır. Bu değer 0.70 ve üstünde bir sayı çıkması değişkenlerin güvenilir bir şekilde ölçümlendiğini gösterir. Aşağıdaki Tablo 1’den anlaşılabacağı üzere tüm ifadeler için Alfa değeri 0.881 olarak hesaplanmıştır. Alt ölçeklere ait ayrı ayrı alfa değerleri de çoğunlukla 0.70 ve ondan daha büyük bulunmuştur.

Tablo 1. Sosyotropi-Otonomi Ölçeğinin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçekler	Cronbach's Alpha
Tüm ifadeler	0.881
Sosyotropi	0.851
Onaylanmamama	0.736
Ayrılık	0.736
Başkalarını memnun etme	0.495
Otonomi	0.857
Kişisel Başarı	0,774
Özgürlük	0,700
Yalnızlıktan Hoşlanma	0,498

Problem Çözme Envanteri

Problem çözme envanterinde yer alan ifadelerin tümü birlikte ve bu ifadelerin ait oldukları alt ölçeklerin ayrı ayrı güvenilirlik analizleri Cronbach Alfa değerleri ile araştırılmıştır. Bu değer 0.70 ve üstünde bir sayı çıkması değişkenlerin güvenilir bir şekilde ölçümlendiğini gösterir. Aşağıdaki tablodan da anlaşılabacağı üzere tüm ifadeler için Alfa değeri 0.903 olarak hesaplanmıştır. Alt ölçeklere ait ayrı ayrı alfa değerleri de çoğunlukla 0.70 ve ondan daha büyük bulunmuştur.

Tablo 2. Problem Çözme Envanterinin Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Ölçekler	Cronbach's Alpha
Tüm ifadeler	0.903
Aceleci Yaklaşım	0.759
Düşünen Yaklaşım	0.834
Kaçıngan Yaklaşım	0.680
Değerlendirici Yaklaşım	0.770
Kendine Güvenli Yaklaşım	0.705
Planlı Yaklaşım Alt Boyutu	0.815

Bulgular ve Değerlendirme

Katılımcılara Ait Demografik Bulgular

Araştırmaya katılan 217 öğrencilere ait demografik özellikler Tablo 3’de özetlenmiştir. Öğrencilerin bazıları demografik bilgi formunu boş bırakmıştır. İstatistik analizlerde, sınıf karşılaştırmalarında 217 öğrenci; Cinsiyet karşılaştırmalarında 212; Aile Tipi ve SES ait karşılaştırmalar da ise 211 öğrencinin verileri değerlendirilmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Demografik Özellikleri

		Kişi Sayısı	%
Sınıf	Birinci Sınıf	79	38.2%
	İkinci Sınıf	110	53.1%
	Üçüncü Sınıf	10	4.8%
	Dördüncü Sınıf	8	3.9%
	Total	207	100.0%
Cinsiyet	Kadın	73	34.4%
	Erkek	139	65.6%
	Total	212	100.0%
Anne_ Eğitim	Okur-Yazar Değil	19	9.0%
	Okur Yazar	16	7.6%
	İlkokul Mezunu	59	28.1%
	Ortaokul Mezunu	39	18.6%
	Lise Mezunu	55	26.2%
	Üniversite Mezunu	22	10.5%
	Total	210	100.0%
Anne_ Meslek	İşçi	18	8.7%
	İşsiz	134	64.7%
	Emekli	19	9.2%
	Devlet Memuru	13	6.3%
	Serbest meslek	23	11.1%
	Total	207	100.0%
Baba_ Meslek	İşçi	35	17.0%
	İşsiz	10	4.9%
	Emekli	63	30.6%
	Devlet Memuru	19	9.2%
	Zanaatkar	3	1.5%
	Esnaf	17	8.3%
	Serbest meslek	59	28.6%
	Total	206	100.0%
Aile_ Tipi	Çekirdek	156	73.9%
	Parçalanmış	19	9.0%
	Geniş	36	17.1%
	Total	211	100.0%
SES	Üst	22	10.4%
	Orta	155	73.5%
	Alt	34	16.1%
	Total	211	100.0%

Katılımcıların %65.6'sını erkekler, %34.4'ünü ise kadınlar oluşturmaktadır. Katılımcıların %53.1'inin ikinci sınıf, %38.2'sinin birinci sınıf, %4,8'inin üçüncü sınıf ve %3.9'unun dördüncü sınıf olduğu görülmektedir. Öğrencilerin anne eğitim durumu incelendiğinde öğrencilerin %28,1'inin annelerinin ilkokul mezunu, %26.2'sinin lise mezunu, %18.6'sının ortaokul mezunu, %10.5'inin üniversite mezunu, %9'unun okur-yazar olmadığı ve %7.6'sının ise okur yazar olduğu belirlenmiştir. Anne meslek durumu açısından bakıldığında, öğrenci annelerinin %64.7'sinin işsiz, %11.1'inin serbest meslek sahibi, %9.2'sinin emekli, %8.7'sinin işçi, %6.3'ünün ise devlet memuru olduğu görülmektedir. Baba meslek durumu açısından bakıldığında, öğrenci babalarının %30.6'sının emekli, % 28.6'sının serbest meslek sahibi, %17'sinin işçi, %9.2'sinin devlet memuru, %8.3'ünün esnaf, %4.9'unun işsiz, %1.5'inin ise zanaatkar olduğu belirlenmiştir. Aile tipi incelendiğinde, %73.9'unun çekirdek aile, %17.1'inin geniş aile ve %9'unun ise parçalanmış aile olduğu görülmektedir. Sosyo-ekonomik seviye (SES) açısından incelendiğinde, %73.5'inin orta düzeyde, %16.1'inin alt düzeyde, 10.4'ünün ise üst düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Sosyotropi – Otonomi Ölçeği Analiz Bulguları

Sosyotropi-Otonomi ve problem çözme envanteri olmak üzere her iki ankette tüm sorulara verilen yanıtlar alt ölçekler üzerinden değerlendirilmiştir. Verilen yanıtların frekansları bu şekilde tablolandırılıp grafiklendirilmiştir. Ayrıca her iki anket için de tüm sorulara verilen yanıtlar genel eğilimi belirlemek amacıyla tartılandırılmıştır. Örneğin bu amaçla Sosyotropi otonomi anketi için Hiç tanımlamıyor için 1, Biraz tanımlıyor için 2, İyi tanımlıyor için 3, Oldukça iyi tanımlıyor için 4 ve son olarak da Çok iyi tanımlıyor için 5 kodlaması yapılmış ve her bir ifadeye verilen yanıtların sayısı ile bu kodlar çarpılmıştır. Elde edilen çarpımlar toplanarak toplam cevap sayısına bölünmüş ve her bir soru için ilgilenilen demografik özelliğe ait tartılı ortalama hesaplanmıştır. Katılımcıların verdikleri yanıtların tartılı ortalamalarının demografik özelliklere göre fark gösterip göstermediğinin tespiti için 2 faktörlü demografik özelliklerde t testi kullanılmış, 2’den daha fazla faktörü olan demografik özellikler için ise tek yönlü ANOVA kullanılmıştır. ANOVA sonucu farklılık bulunması durumunda farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığının bulunması için Tukey çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Tüm analizler için önem seviyesi olarak 0.05 belirlenmiştir. Tüm öğrencilerin (n=217) ölçek toplam puanları değerlendirildiğinde; Sosyotropi-Otonomi puanlarının yüksek düzey olduğu (ortalama Sosyotropi puanı 70.8 ± 8.9 ; Otonomi puanı 68.7 ± 6.3) saptanmıştır. Problem çözme envanterinin ortalama puanı 71.9 ± 6.1 dir. Genel olarak öğrencilerin PÇE becerilerinin orta düzeyde olduğu saptanmıştır.

Tablo 4’te sınıflara göre SOSOTÖ ölçeğinin alt grup karşılaştırmaları Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yöntemi ile yapılmıştır. Öğrencilerin okudukları sınıfa ile SOSOTÖ ölçeği alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Farklılığın hangi sınıftan kaynaklandığını belirlemek için uygulanan post-hoc analiz sonucunda 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin ortalama ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmazken; 1.sınıf ve 2.sınıflara göre aldıkları ortalama puanların istatistiksel anlamlı olarak daha düşük olduğu saptanmıştır.

İkinci sınıf öğrencilerinin ortalama sosyotropi puanı 78.5 ± 10.1 iken; 1.sınıfların 52.7 ± 6.9 ; 3.sınıfların 6.3 ± 1.2 ; 4.sınıfların 5.5 ± 1.1 olduğu saptanmıştır ($p=0.00$; $F=799.3$). İkinci sınıf öğrencilerinin ortalama otonomi puanı 85.8 ± 7.2 iken; 1.sınıfların 59.1 ± 6.2 ; 3.sınıfların 6.7 ± 0.8 ; 4.sınıfların 5.8 ± 0.9 olduğu saptanmıştır ($p=0.00$; $F=2050.4$). Sosyotropi-Otonomi ve problem çözme ölçeğinin tüm alt ölçeklerinde en yüksek puanının ikinci sınıflarda olduğu; en düşük puanında 3. ve 4.sınıflarda olduğu saptanmıştır. İkinci sınıf öğrencilerin ölçek ortalama ölçek puanlarının birinci sınıflara göre de istatistiksel anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 4. Okunulan Sınıfa Göre SOSOTÖ Alt Ölçek Puanlarına Uygulanan ANOVA Sonuçları

Alt Ölçek	Sınıf	Ortalama	Std. Sapma	N	F	P
Ayrılık Kaygısı	Birinci Sınıf ^b	52.71	6.89	79	440.50	0.00
	İkinci Sınıf ^a	78.48	10.14	110		
	Üçüncü Sınıf ^c	6.29	1.21	10		
	Dördüncü Sınıf ^c	5.48	1.23	8		
	Toplam	62.83	8.12	207		
Başkalarını Memnun Etme	Birinci Sınıf ^b	53.29	7.80	79	131.60	0.00
	İkinci Sınıf ^a	76.94	14.43	110		
	Üçüncü Sınıf ^c	6.00	1.31	10		
	Dördüncü Sınıf ^c	5.11	0.81	8		
	Toplam	61.71	8.16	207		

Tablo 4. Okunulan Sınıfa Göre SOSOTÖ Alt Ölçek Puanlarına Uygulanan ANOVA Sonuçları (devamı)

Onaylanmama Kaygısı	Birinci Sınıf ^b	47.20	8.01	79	276.60	0.00
	İkinci Sınıf ^a	72.46	9.59	110		
	Üçüncü Sınıf ^c	5.98	1.07	10		
	Dördüncü Sınıf ^c	4.78	0.97	8		
	Toplam	56.99	8.24	207		
Sosyotropi	Birinci Sınıf ^b	51.01	7.73	79	799.30	0.00
	İkinci Sınıf ^a	76.11	11.02	110		
	Üçüncü Sınıf ^c	6.12	1.16	10		
	Dördüncü Sınıf ^c	5.16	1.07	8		
	Toplam	60.41	8.90	207		
Kişisel Başarı	Birinci Sınıf ^b	60.95	5.23	79	1369.90	0.00
	İkinci Sınıf ^a	88.80	5.53	110		
	Üçüncü Sınıf ^c	7.00	0.67	10		
	Dördüncü Sınıf ^c	6.02	0.88	8		
	Toplam	71.02	5.00	207		
Özgürlük	Birinci Sınıf ^b	58.48	7.93	79	477.20	0.00
	İkinci Sınıf ^a	83.48	9.28	110		
	Üçüncü Sınıf ^c	6.53	0.99	10		
	Dördüncü Sınıf ^c	5.80	1.17	8		
	Toplam	67.22	8.05	207		
Yalnızlıktan Hoşlanma	Birinci Sınıf ^b	56.57	3.08	79	1979.40	0.00
	İkinci Sınıf ^a	84.40	2.86	110		
	Üçüncü Sınıf ^c	6.70	0.79	10		
	Dördüncü Sınıf ^c	5.33	0.27	8		
	Toplam	66.97	2.74	207		
Otonomi	Birinci Sınıf ^b	59.09	6.23	79	2050.40	0.00
	İkinci Sınıf ^a	85.79	7.21	110		
	Üçüncü Sınıf ^c	6.75	0.83	10		
	Dördüncü Sınıf ^c	5.79	0.94	8		
	Toplam	68.69	6.28	207		

Tablo 5'te cinsiyete göre SOSOTÖ ölçeğinin alt grup karşılaştırmaları Bağımsız Grup T testi yöntemi ile yapılmıştır. Öğrencilerin cinsiyeti ile SOSOTÖ ölçeği alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Sosyotropi ve Otonomi kişilik özellikleri açısından erkek öğrencilerin aldığı ortalama puanların, kız öğrencilere göre istatistiksel olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Erkeklerin ortalama sosyotropi puanı 91.6 ± 12.2 iken, kadınların ortalama sosyotropi puanı 50.1 ± 8.5 olarak hesaplanmıştır ($p=0.00$; $t=15.3$). Erkeklerin ortalama Otonomi puanı 104.1 ± 9.5 iken, kadınların ortalama otonomi puanı 56.5 ± 5.9 olarak hesaplanmıştır ($p=0.00$; $t=23.3$). Çalışmamızda erkeklerin kadınlara göre istatistiksel anlamlı olarak daha fazla Sosyotropik ve Otonomik özellik gösterdiği saptanmıştır.

Tablo 5. Cinsiyete Göre SOSOTÖ Alt Ölçek Puanlarına Uygulanan t Testi Analizi Tablosu

Alt Ölçek	Cinsiyet	Ortalama	Std. Sapma	N	t	P
Ayrılık Kaygısı	Kadın	52.26	7.65	73	10.99	0.00
	Erkek	93.97	11.34	139		
	Total	73.12	8.11	212		
Başkalarını Memnun Etme	Kadın	50.17	10.52	73	6.89	0.00
	Erkek	94.37	13.31	139		
	Total	72.27	8.16	212		
Onaylanmama Kaygısı	Kadın	47.10	7.84	73	8.57	0.00
	Erkek	86.48	12.23	139		
	Total	66.79	8.22	212		

Tablo 5. Cinsiyete Göre SOSOTÖ Alt Ölçek Puanlarına Uygulanan t Testi Analizi Tablosu (devamı)

Sosyotropi	Kadın	50.05	8.45	73	15.29	0.00
	Erkek	91.57	12.24	139		
	Total	70.81	8.92	212		
Kişisel Başarı	Kadın	58.02	5.26	73	19.07	0.00
	Erkek	107.82	7.36	139		
	Total	82.92	6.01	212		
Özgürlük	Kadın	55.62	7.56	73	11.14	0.00
	Erkek	101.88	12.23	139		
	Total	78.75	8.02	212		
Yalnızlıktan Hoşlanma	Kadın	55.23	1.94	73	22.49	0.00
	Erkek	101.00	4.59	139		
	Total	78.12	2.70	212		
Otonomi	Kadın	56.50	5.87	73	23.29	0.00
	Erkek	104.08	9.52	139		
	Total	80.29	6.31	212		

Tablo 6’da aile tipine göre SOSOTÖ ölçeğinin alt grup karşılaştırmaları Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yöntemi ile yapılmıştır. Öğrencilerin aile tipi ile SOSOTÖ ölçeği ve tüm alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Farklılığın hangi aile yapısından kaynaklandığını belirlemek için uygulanan post-hoc Tukey analizi sonucunda; aile tipine göre öğrencilerinin ortalama ölçek puanları en yüksek puana çekirdek aileye sahip olanların, en düşük puana sahip olanlarında parçalanmış aileye sahip olan öğrencilerde olduğu saptanmıştır. Çekirdek aile öğrencilerinin ortalama sosyotropi puanı 105.6 ± 14.4 iken; parçalanmış aileye sahip olanların 12.2 ± 2.3 ; geniş ailesi olanların 23.6 ± 3.8 olduğu saptanmıştır ($p=0.00$; $F=999.9$). Çekirdek aileye sahip öğrencilerinin ortalama otonomi puanı 119.2 ± 10.6 iken; parçalanmış aileye sahip olanların 13.9 ± 2.0 ; geniş ailesi olanların 27.1 ± 2.4 olduğu saptanmıştır ($p=0.00$; $F=2428.6$).

Sosyotropik ve Otonomik kişilik özellikleri açısından çekirdek aile yapısına sahip öğrencilerin, diğer aile yapılarındakilere göre istatistiksel anlamlı olarak daha fazla sosyotropik ve otonomik özellik gösterdiği saptanmıştır.

Tablo 6. Aile Tipine Göre SOSOTÖ Alt Ölçek Puanlarına Uygulanan ANOVA Sonuçları

Alt Ölçek	Aile Tipi	Ortalama	Std. Sapma	N	F	P
Ayrılık Kaygısı	Çekirdek ^a	108.22	13.75	156	504.74	0.00
	Parçalanmış ^c	13.52	1.66	19		
	Geniş ^b	24.23	4.00	36		
	Total	73.12	8.11	211		
Başkalarını Memnun Etme	Çekirdek ^a	107.80	17.10	156	179.29	0.00
	Parçalanmış ^c	12.17	2.16	19		
	Geniş ^b	24.40	4.49	36		
	Total	72.27	8.16	211		
Onaylanmama Kaygısı	Çekirdek ^a	100.72	14.41	156	329.37	0.00
	Parçalanmış ^c	10.44	1.98	19		
	Geniş ^b	22.16	2.79	36		
	Total	66.79	8.22	211		
Sosyotropi	Çekirdek ^a	105.62	14.68	156	999.88	0.00
	Parçalanmış ^c	12.18	2.28	19		
	Geniş ^b	23.58	3.78	36		
	Total	70.81	8.92	211		
Kişisel Başarı	Çekirdek ^a	112.83	8.35	156	1637.11	0.00
	Parçalanmış ^c	14.47	1.75	19		
	Geniş ^b	28.27	1.95	36		
	Total	82.92	6.01	211		

Tablo 6. Aile Tipine Göre SOSOTÖ Alt Ölçek Puanlarına Uygulanan ANOVA Sonuçları (devamı)

Özgürlük	Çekirdek ^a	117.47	13.96	156	553.03	0.00
	Parçalanmış ^c	13.58	2.47	19		
	Geniş ^b	26.22	2.85	36		
	Total	78.75	8.02	211		
Yalnızlıktan Hoşlanma	Çekirdek ^a	115.53	3.67	156	3250.21	0.00
	Parçalanmış ^c	13.83	1.56	19		
	Geniş ^b	26.67	1.06	36		
	Total	78.12	2.70	211		
Otonomi	Çekirdek ^a	119.23	10.59	156	2428.62	0.00
	Parçalanmış ^c	13.99	2.01	19		
	Geniş ^b	27.13	2.38	36		
	Total	80.29	6.31	211		

Tablo 7’de sosyo-ekonomik seviyelerine (SES) göre SOSOTÖ ölçeğinin alt grup karşılaştırmaları Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yöntemi ile yapılmıştır. Öğrencilerin SES ile SOSOTÖ ölçeği toplam puan ve tüm alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Farklılığın hangi SES yapısından kaynaklandığını belirlemek için uygulanan post-hoc Tukey analizi sonucunda; öğrencilerinin ortalama ölçek puanı en yüksek orta düzey SES olanların olduğu saptanmıştır. Sosyotropi alt tiplerini incelediğimizde; ayrılık kaygısı ve onaylanmama kaygısı alt başlıklarında SES’in tüm değişkenleri arasında gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Ancak başkalarını memnun etme kaygı alt ölçeği ortalama puanlarında SES orta düzey olanlarla diğerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmışken; üst ve alt düzey sosyo-ekonomik sahip olanların “başkalarını memnun etme” puanlarının benzer (istatistiksel olarak aralarında fark olmadığı) saptanmıştır. Otonomik kişilik ölçeğinde ise tüm alt ölçek gruplarının birbirinden istatistiksel anlamlı olarak farklı oldukları saptanmıştır.

SES orta düzey olan öğrencilerinin ortalama sosyotropi puanı 105.4 ± 15.2 iken; SES üst düzey olanların 13.4 ± 1.2 ; SES alt düzey olanların 22.6 ± 3.7 olduğu saptanmıştır ($p=0.00$; $F=953.6$). SES orta düzey olan öğrencilerinin ortalama Otonomi puanı 118.8 ± 10.3 iken; SES üst düzey olanların 15.9 ± 1.8 ; SES alt düzey olanların 25.6 ± 2.7 olduğu saptanmıştır ($p=0.00$; $F=953.6$).

Sosyotropi ve Otonomi kişilik özellikleri açısından SES orta düzey olan öğrencilerin diğerlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha fazla sosyotropi ve otonomi özellik gösterdiği saptanmıştır.

Tablo 7. Sosyo Ekonomik Seviyeye (SES) Göre SOSOTÖ Alt Ölçek Puanlarına Uygulanan ANOVA Sonuçları

Alt Ölçek	SES	Ortalama	Std. Sapma	N	F	P
Ayrılık Kaygısı	Üst ^c	14.22	1.48	22	473.76	0.00
	Orta ^a	108.78	14.57	155		
	Alt ^b	22.97	3.20	34		
	Total	73.12	8.11	211		
Bşkalarını Memnun Etme	Üst ^b	13.14	2.40	22	171.75	0.00
	Orta ^a	106.97	17.19	155		
	Alt ^b	24.26	4.49	34		
	Total	72.27	8.16	211		
Onaylanmama Kaygısı	Üst ^c	12.44	1.48	22	314.61	0.00
	Orta ^a	99.80	14.38	155		
	Alt ^b	21.08	3.46	34		
	Total	66.79	8.22	211		

Tablo 7. Sosyo Ekonomik Seviyeye (SES) Göre SOSOTÖ Alt Ölçek Puanlarına Uygulanan ANOVA Sonuçları (devamı)

Sosyotropi	Üst ^c	13.37	1.85	22	953.63	0.00
	Orta ^a	105.37	15.16	155		
	Alt ^b	22.64	3.69	34		
	Total	70.81	8.92	211		
Kişisel Başarı	Üst ^c	16.78	1.41	22	1712.16	0.00
	Orta ^a	112.23	7.97	155		
	Alt ^b	26.55	2.41	34		
	Total	82.92	6.01	211		
Özgürlük	Üst ^c	15.47	2.18	22	554.33	0.00
	Orta ^a	116.75	13.68	155		
	Alt ^b	25.05	3.34	34		
	Total	78.75	8.02	211		
Yalnızlıktan Hoşlanma	Üst ^c	15.37	0.82	22	2645.81	0.00
	Orta ^a	116.03	4.22	155		
	Alt ^b	24.63	1.61	34		
	Total	78.12	2.70	211		
Otonomi	Üst ^c	15.97	1.77	22	2480.29	0.00
	Orta ^a	118.80	10.31	155		
	Alt ^b	25.57	2.75	34		
	Total	80.29	6.31	211		

Öğrencilerin ölçeklerin alt grup ve toplamlarından aldıkları puanların birbirleriyle korelasyonu incelemek Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Tablo 8 incelendiğinde Sosyotropi alt ölçeklerinden Ayrılık kaygısı ile Başkalarını memnun etme ve Onaylanmama kaygısı arasında pozitif yönlü orta düzey bir korelasyon saptanmıştır (sırasıyla $r=0.59$, $r=0.69$ $p<0.05$). Başkalarını memnun etme ve Onaylanmama kaygısı arasında da pozitif yönlü orta düzey bir korelasyon saptanmıştır (sırasıyla $r=0.57$, $p<0.05$). Otonomi ölçeği ve alt grupları arasındaki korelasyon incelendiğinde de ölçekler alt başlıkları arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde yüksek korelasyon saptanmıştır. Sosyotropi ile Otonomi arasındaki korelasyonlar değerlendirildiğinde; iki ölçek toplam puanları arasında pozitif yönlü korelasyon saptanmıştır ($r=0.48$, $p<0.05$). Öğrencilerin Sosyotropi puanı arttıkça otonomi puanının da istatistiksel anlamlı olarak artması beklenmektedir. Toplamda ve alt ölçeklerin birbirleri arasında pozitif ilişki saptanmıştır.

Tablo 8. SOSOTÖ Korelasyon Analizi Sonuçları

Boyut	Ölçek	1	2	3	4	5	6	7	8
1	Sosyotropi	r	1						
		p							
		N	217						
2	Ayrılık Kaygısı	r	,914**	1					
		p	,000						
		N	217	217					
3	Baskalarını Memnun Etme	r	,776**	,590**	1				
		p	,000	,000					
		N	217	217	217				
4	Onaylanmama kaygısı	r	,888**	,694**	,575**	1			
		p	,000	,000	,000				
		N	217	217	217	217			
5	Otonomi	r	,481**	,461**	,459**	,348**	1		
		p	,000	,000	,000	,000			
		N	217	217	217	217	217		

Tablo 8. SOSOTÖ Korelasyon Analizi Sonuçları (devamı)

6	Kişisel Başarı	r	,380**	,387**	,375**	,239**	,900**	1		
		p	,000	,000	,000	,000	,000			
		N	217	217	217	217	217	217		
7	Özgürlük	r	,500**	,481**	,441**	,383**	,899**	,683**	1	
		p	,000	,000	,000	,000	,000	,000		
		N	217	217	217	217	217	217	217	
8	Yalnızlıktan hoşlanma	r	,360**	,300**	,378**	,291**	,776**	,558**	,615**	1
		p	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	
		N	217	217	217	217	217	217	217	217
**p<0.05, r:pearson korelasyon katsayısı N: gözlem sayısı										

**p<0.05, r:pearson korelasyon katsayısı N: gözlem sayısı

Problem Çözme Envanteri Analiz Bulguları

Tablo 9’da sınıflara göre problem çözme envanteri (PÇE) ve ölçeğinin alt grup karşılaştırmaları Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yöntemi ile yapılmıştır. Öğrencilerin okudukları sınıfa ile PÇE ölçeği alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Farklılığın hangi sınıftan kaynaklandığını belirlemek için post-hocTukey analizi yapıldı. Çoklu karşılaştırmalar sonucunda 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin ortalama ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmazken; 1.sınıf ve 2.sınıflara göre aldıkları ortalama puanların istatistik anlamlı olarak daha düşük olduğu saptanmıştır.

Birinci sınıf öğrencilerinin ortalama PÇE puanı 46.8 ± 9.1 iken; 2.sınıfların 69.5 ± 6.2 ; 3.sınıfların 6.2 ± 0.9 ; 4.sınıfların 5.1 ± 1.0 olduğu saptanmıştır ($p=0.00$; $F=1052.9$). Problem çözme ölçeğinin toplam değerlendirmesinde ve tüm alt ölçeklerinde en yüksek puanının ikinci sınıflarda olduğu; en düşük puanında 3. ve 4.sınıflarda olduğu saptanmıştır. İkinci sınıf öğrencilerin ölçek ortalama ölçek puanlarının birinci sınıflara göre de istatistiksel anlamlı olarak yüksek olduğu saptanmıştır.

Problem çözme becerileri puanı arttıkça, problem çözme becerisinin düştüğü bilinmektedir. İkinci sınıf öğrencilerinin problem çözme becerileri diğer sınıflara göre istatistiksel anlamlı olarak daha düşük tespit edilmiştir. Problem çözme becerisi en iyi olan sınıfların 3. ve 4 olduğu saptanmıştır.

Tablo 9. Okunulan Sınıfa Göre PÇE Alt Ölçek Puanlarına Uygulanan ANOVA Sonuçları

Alt Ölçek	Sınıf	Ortalama	Std. Sapma	N	F	P
Aceleci Yaklaşım	Birinci Sınıf ^b	39.58	14.63	79	118.23	0.00
	İkinci Sınıf ^a	63.00	5.27	110		
	Üçüncü Sınıf ^c	5.46	0.83	10		
	Dördüncü Sınıf ^c	4.63	1.55	8		
	Total	49.03	8.48	207		
Değerlendirici Yaklaşım	Birinci Sınıf ^b	49.61	3.13	79	1071.71	0.00
	İkinci Sınıf ^a	70.16	1.04	110		
	Üçüncü Sınıf ^c	5.78	0.75	10		
	Dördüncü Sınıf ^c	5.22	0.63	8		
	Total	56.70	1.81	207		
Düşünen Yaklaşım	Birinci Sınıf ^b	48.80	3.74	79	511.55	0.00
	İkinci Sınıf ^a	73.57	5.37	110		
	Üçüncü Sınıf ^c	6.40	0.82	10		
	Dördüncü Sınıf ^c	5.30	0.62	8		
	Total	58.23	4.34	207		

Tablo 9. Okunulan Sınıfa Göre PÇE Alt Ölçek Puanlarına Uygulanan ANOVA Sonuçları (devamı)

Kaçınan Yaklaşım	Birinci Sınıf ^b	50.63	1.21	79	2145.69	0.00
	İkinci Sınıf ^a	72.83	2.42	110		
	Üçüncü Sınıf ^c	6.33	0.54	10		
	Dördüncü Sınıf ^c	5.00	0.89	8		
	Total	58.53	4.34	207		
Kendine Güvenli yaklaşım	Birinci Sınıf ^b	49.29	3.46	79	583.48	0.00
	İkinci Sınıf ^a	70.64	6.09	110		
	Üçüncü Sınıf ^c	6.55	0.81	10		
	Dördüncü Sınıf ^c	5.21	0.86	8		
	Total	56.87	4.63	207		
Planlı Yaklaşım	Birinci Sınıf ^b	50.59	3.04	79	1362.47	0.00
	İkinci Sınıf ^a	73.54	1.91	110		
	Üçüncü Sınıf ^c	7.08	0.22	10		
	Dördüncü Sınıf ^c	5.54	0.50	8		
	Total	58.94	4.47	207		
Problem Çözme Genel	Birinci Sınıf ^b	46.84	9.09	79	1052.93	0.00
	İkinci Sınıf ^a	69.54	6.15	110		
	Üçüncü Sınıf ^c	6.19	0.88	10		
	Dördüncü Sınıf ^c	5.08	1.02	8		
	Total	55.33	6.82	207		

Tablo 10'da cinsiyete göre PÇE ölçeği toplam puan ve alt gruplarının dağılımları ve analiz sonuçları özetlenmiştir. İstatistiksel karşılaştırma için bağımsız grup t-testi kullanılmıştır. Erkek öğrencilerin ortalama PÇE puanı 84.5 ± 6.5 iken; kadın öğrencilerin ortalama PÇE puanı 46.9 ± 5.2 olarak hesaplanmıştır ($p=0.00$; $t=-25.46$).

Problem çözme becerileri açısından erkek öğrencilerin problem çözme becerilerinin kadın öğrencilere göre istatistiksel anlamlı olarak daha yüksek puana sahip olduğu; problem çözme becerilerinin daha kötü olduğu saptanmıştır.

Tablo 10. Cinsiyete Göre PÇE Alt Ölçek Puanlarına Uygulanan t Testi Analizi Tablosu

Alt Ölçek	Cinsiyet	Ortalama	Std. Sapma	N	t	P
Aceleci Yaklaşım	Kadın	41.37	4.12	73	-16.08	0.00
	Erkek	78.48	5.56	139		
	Total	66.01	5.09	212		
Değerlendirici Yaklaşım	Kadın	51.89	1.70	73	-16.37	0.00
	Erkek	81.11	2.58	139		
	Total	71.39	2.29	212		
Düşünen Yaklaşım	Kadın	50.47	2.95	73	-11.48	0.00
	Erkek	85.93	6.25	139		
	Total	74.07	5.14	212		
Kaçınan Yaklaşım	Kadın	46.79	2.52	73	-25.01	0.00
	Erkek	90.58	2.43	139		
	Total	75.86	2.47	212		
Kendine Güvenli yaklaşım	Kadın	47.40	5.11	73	-13.31	0.00
	Erkek	86.88	5.95	139		
	Total	73.63	5.69	212		
Planlı Yaklaşım	Kadın	51.00	0.62	73	-17.92	0.00
	Erkek	88.29	4.11	139		
	Total	75.81	2.92	212		
Total	Kadın	46.98	5.19	73	-25.46	0.00
	Erkek	84.47	6.51	139		
	Total	71.90	6.08	212		

Tablo 11'de aile tipine göre Problem çözme becerileri ölçeği ve alt grup karşılaştırmaları Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yöntemi ile yapılmıştır. Öğrencilerin aile tipi ile PÇE ölçeği ve tüm alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Farklılığın hangi aile yapısından kaynaklandığını belirlemek için

uygulanan post-hoc Tukey analizi sonucunda; aile tipine göre öğrencilerinin ortalama ölçek puanları en yüksek puana çekirdek aileye sahip olanların, en düşük puana sahip olanlarında parçalanmış aileye sahip olan öğrencilerde olduğu saptanmıştır. Çekirdek aile öğrencilerinin ortalama PÇE toplam puanı 96.7 ± 7.8 iken; parçalanmış aileye sahip olanların 13.1 ± 1.6 ; geniş ailesi olanların 21.6 ± 2.1 olduğu saptanmıştır ($p=0.00$; $F=2976.29$). Problem çözme becerileri açısından çekirdek aile yapısındakilerin, problem çözme becerilerinin diğer aile yapılarına göre istatistiksel anlamlı olarak daha kötü olduğu saptanmıştır.

Tablo 11. Aile Tipine Göre PÇE Alt Ölçek Puanlarına Uygulanan ANOVA Analizi Tablosu

Alt Ölçek	Aile Tipi	Ortalama	Std. Sapma	N	F	P
Aceleci Yaklaşım	Çekirdek ^a	88.44	6.68	156	950.16	0.00
	Parçalanmış ^c	12.22	1.99	19		
	Geniş ^b	19.18	1.39	36		
	Total	66.01	5.09	211		
Değerlendirici Yaklaşım	Çekirdek ^a	97.05	3.25	156	1427.41	0.00
	Parçalanmış ^c	13.44	1.23	19		
	Geniş ^b	22.50	1.09	36		
	Total	71.39	2.29	211		
Düşünen Yaklaşım	Çekirdek ^a	99.43	6.35	156	742.13	0.00
	Parçalanmış ^c	14.16	1.48	19		
	Geniş ^b	22.80	1.43	36		
	Total	74.07	5.14	211		
Kaçınan Yaklaşım	Çekirdek ^a	101.21	3.32	156	2010.92	0.00
	Parçalanmış ^c	13.79	1.16	19		
	Geniş ^b	22.37	1.23	36		
	Total	75.86	2.47	211		
Kendine Güvenli yaklaşım	Çekirdek ^a	98.50	7.58	156	707.11	0.00
	Parçalanmış ^c	13.26	1.58	19		
	Geniş ^b	22.52	2.25	36		
	Total	73.63	5.69	211		
Planlı Yaklaşım	Çekirdek ^a	103.79	2.48	156	3327.84	0.00
	Parçalanmış ^c	12.75	1.43	19		
	Geniş ^b	22.75	0.88	36		
	Total	75.81	2.92	211		
Problem Çözme Genel	Çekirdek ^a	96.68	7.81	156	2976.29	0.00
	Parçalanmış ^c	13.13	1.65	19		
	Geniş ^b	21.63	2.12	36		
	Total	71.90	6.08	211		

Tablo 12’de sosyo-ekonomik seviyelerine (SES) göre PÇE ölçeğinin toplam ve alt grup karşılaştırmaları Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yöntemi ile yapılmıştır. Öğrencilerin SES ile PÇE ölçeği ve tüm alt grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Farklılığın hangi SES yapısından kaynaklandığını belirlemek için uygulanan post-hoc Tukey analizi sonucunda; öğrencilerinin ortalama PÇE ölçek puanı en yüksek orta düzey SES olanların olduğu saptanmıştır. SES orta düzey olan öğrencilerinin ortalama PÇE puanı 97.9 ± 8.3 iken; SES üst düzey olanların 12.8 ± 1.6 ; SES alt düzey olanların 20.7 ± 2.2 olduğu saptanmıştır ($p=0.00$; $F=2803.15$).

Problem çözme becerileri açısından orta düzeyde sosyo-ekonomik seviyedekilerin (SES) problem çözme becerilerinin, diğerlerine göre istatistiksel anlamlı olarak daha kötü; en iyi problem çözme becerisine sahip olan grubun da üst düzey sosyo-ekonomik düzeye sahip olanlarda olduğu saptanmıştır.

Tablo 12. Sosyo Ekonomik Seviyeye (SES) Göre PÇE Alt Ölçek Puanlarına Uygulanan ANOVA Analizi Tablosu

Alt Ölçek	Aile Tipi	Ortalama	Std. Sapma	N	F	P
Aceleci Yaklaşım	Üst ^c	11.20	1.03	22	649.88	0.00
	Orta ^a	89.69	8.56	155		
	Alt ^b	18.96	1.82	34		
	Total	66.01	5.09	211		
Değerlendirici Yaklaşım	Üst ^c	13.00	0.76	22	2191.41	0.00
	Orta ^a	99.72	2.47	155		
	Alt ^b	20.28	1.68	34		
	Total	71.39	2.29	211		
Düşünen Yaklaşım	Üst ^c	13.90	2.00	22	1038.90	0.00
	Orta ^a	100.50	5.12	155		
	Alt ^b	22.00	1.69	34		
	Total	74.07	5.14	211		
Kaçınan Yaklaşım	Üst ^c	14.09	1.03	22	1200.05	0.00
	Orta ^a	100.13	4.49	155		
	Alt ^b	23.17	1.06	34		
	Total	75.86	2.47	211		
Kendine Güvenli yaklaşım	Üst ^c	13.28	1.39	22	648.55	0.00
	Orta ^a	100.38	8.28	155		
	Alt ^b	20.62	2.27	34		
	Total	73.63	5.69	211		
Planlı Yaklaşım	Üst ^c	13.04	0.96	22	2767.69	0.00
	Orta ^a	105.04	2.94	155		
	Alt ^b	21.21	1.29	34		
	Total	75.81	2.92	211		
Problem Çözme Genel	Üst ^c	12.84	1.61	22	2803.15	0.00
	Orta ^a	97.88	8.27	155		
	Alt ^b	20.73	2.16	34		
	Total	71.90	6.08	211		

Öğrencilerin ölçeklerden aldıkları ortalama puanların birbirleriyle korelasyonu Pearson korelasyon analiziyle incelenmiş ve Tablo 13'te korelasyon katsayıları belirtilmiştir. Aceleci yaklaşım ile değerlendirici yaklaşım alt ölçekleri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki olmadığı saptanmıştır ($r=0.02$; $p=0.786$). Diğer tüm alt ölçeklerin birbirileri ile istatistiksel anlamlı olarak pozitif korelasyona sahip oldukları saptanmıştır.

Değişkenler arasında en yüksek korelasyonun “kendine güvenli yaklaşım ile düşünen yaklaşım ($r=0.78$; $p=0.00$)” arasında ve “kendine güvenli yaklaşım ile planlı yaklaşım ($r=0.76$; $p=0.00$)” arasında olduğu saptanmıştır.

Tablo 13. PÇE Korelasyon Analizi Sonuçları

		1	2	3	4	5	6
1	Aceleci Yaklaşım	R	1				
		P					
		N	217				
2	Değerlendirici Yaklaşım	R	0.019	1			
		P	0.786				
		N	217	217			
3	Düşünen Yaklaşım	R	0.286**	0.542**	1		
		P	0.000	0.000			
		N	217	217	217		

Tablo 13. PÇE Korelasyon Analizi Sonuçları (devamı)

4	Kaçınan Yaklaşım	R	0.499**	0.160*	0.230**	1		
		P	0.000	0.019	0.001			
		N	217	217	217	217		
5	Kendine Güvenli Yaklaşım	R	0.380**	0.508**	0.785**	0.333**	1	
		P	0.000	0.000	0.000	0.000		
		N	217	217	217	217	217	
6	Planlı Yaklaşım	R	0.206**	0.645**	0.793**	0.215**	0.757**	1
		P	0.002	0.000	0.000	0.001	0.000	
		N	217	217	217	217	217	217
							**p<0.01	
							*p<0.05	

Problem çözme becerileri alt ölçekleri ile Sosyotropi ve Otonomi ölçekleri arasındaki ilişki Pearson korelasyon analiziyle incelenmiştir.

Sosyotropi ile PÇE alt ölçeklerinden sadece aceleci yaklaşım arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönlü düşük bir korelasyon saptanmıştır ($r=0.14$; $p=0.039$). Öğrencinin Sosyotropi özellik gösterme eğilimi arttıkça aceleci yaklaşım puanının da istatistiksel anlamlı olarak artması beklenmektedir.

Otonomi ile PÇE alt ölçeklerinden değerlendirici yaklaşım hariç diğer tüm alt ölçekler arasında pozitif yönlü düşük bir korelasyon saptanmıştır. Otonomi özellik gösterme eğilimi arttıkça problem çözme beceri alt puanlarının da istatistiksel anlamlı olarak artması beklenmektedir. Öğrenciler otonomik kişilik gösterdiklerinde problem çözme becerilerinin azalması beklenmektedir.

Tablo 14. Sosyotropi/Otonomi ve Problem Çözme Becerilerine Ait Tüm Ölçekler Arası Korelasyon

		Aceleci Yaklaşım	Değerlendirici Yaklaşım	Düşünen Yaklaşım	Kaçınan Yaklaşım	Kendine Güvenli Yaklaşım	Planlı Yaklaşım
Sosyotropi	r	0.140*	-0.088	-0.070	0.125	-0.071	-0.074
	p	0.039	0.194	0.305	0.065	0.297	0.280
	N	217	217	217	217	217	217
Ayrılık Kaygısı	r	0.152*	0.017	0.005	0.137*	-0.029	-0.038
	p	0.025	0.804	0.941	0.043	0.667	0.577
	N	217	217	217	217	217	217
Başkalarını Memnun Etme	r	0.124	-0.135*	-0.080	0.140*	-0.026	-0.058
	p	0.069	0.047	0.239	0.039	0.702	0.391
	N	217	217	217	217	217	217
Onaylanmama Kaygısı	r	0.087	-0.151*	-0.127	0.057	-0.124	-0.099
	p	0.203	0.026	0.062	0.405	0.069	0.146
	N	217	217	217	217	217	217
Otonomi	r	0.209**	0.108	0.184**	0.375**	0.267**	0.166*
	p	0.002	0.114	0.007	0.000	0.000	0.014
	N	217	217	217	217	217	217
Kişisel Başarı	r	0.162*	0.149*	0.187**	0.389**	0.273**	0.167*
	p	0.017	0.028	0.006	0.000	0.000	0.014
	N	217	217	217	217	217	217
Özgürlük	r	0.195**	0.074	0.135*	0.312**	0.211**	0.118
	p	0.004	0.281	0.047	0.000	0.002	0.082
	N	217	217	217	217	217	217
Yalnızlıktan Hoşlanma	r	0.200**	0.025	0.155*	0.239**	0.194**	0.149*
	p	0.003	0.712	0.022	0.000	0.004	0.028
	N	217	217	217	217	217	217
							**p<0.01
							*p<0.05

Tablo 15’te araştırmada öğrencilerin Problem çözme becerilerini etkileyecek bağımsız faktörleri belirlemek için Çok Değişkenli Doğrusal Regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon modelinde bağımsız değişkenlerin sosyotropik ve otonomik kişilik ile alt boyutları; bağımlı değişken olarak da problem çözme becerisi envanterinden alınan puan alınmıştır.

Yapılan doğrusal regresyon analizi sonuçları incelendiğinde modelin anlamlı olduğu görülmektedir ($F=5.72$; $p=0.000$). Sosyotropi ölçeği onaylanmama kaygısı alt faktörü ve Otonomi ölçeği kişisel başarı alt faktörünün PÇE üzerine etkisi olduğu söylenebilmektedir. Sosyotropi ölçeği ve Otonomi ölçeği ile PÇE arasında pozitif bir ilişki vardır ($R=0.37$). Bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni açıklama oranı $R^2=0.12$ olarak bulunmuştur. Bu sonuç öğrencinin problem çözme becerisindeki değişiminin %11.6’ onaylanmama kaygısı ve kişisel başarı ile açıklanabileceğini göstermektedir. Bu anlamda yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre H2 ve H5 kabul edilmiştir. Öğrencinin onaylanma kaygı puanı düştükçe ve kişisel başarı puanı arttıkça PÇE puanının da artması beklenir.

Tablo 15. Sosyotropik ve Otonomik Kişilik Özelliklerinin Alt Boyutlarının Problem Çözme Becerilerine Etkisi

R	R²	Düzeltilmiş R²	Std. hata	F	p(sig)
0,375	0,141	0,116	0,93	5,72	0,000
Boyutlar		Beta		t	p(sig)
(Constant)		2,28		5,12	0,00
Onaylanmama Kaygısı		-0,13		-2,27	0,02
Ayrılık Kaygısı		0,05		1,06	0,29
Başkalarını Memnun Etme		-0,13		-1,52	0,12
Kişisel Başarı		0,14		2,56	0,01
Özgürlük		0,06		0,94	0,35
Yalnızlıktan Hoşlanma		0,11		1,20	0,23

Sonuç

Bu çalışmada, turizm yüksekokulu öğrencilerinin sosyotropi-otonomi kişilik özelliklerine göre problem çözme becerileri incelenmiştir. Ayrıca çeşitli değişkenlere göre sosyotropi-otonomi kişilik özelliklerinin ve problem çözme becerilerinin farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Sonuç olarak çalışmamızda sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerine göre problem çözme becerilerini demografik değişkenlerin etkilediği saptanmış ve H1 hipotezi kabul edilmiştir.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde, turizm öğrencilerinin problem çözme becerileri ve sosyotropi-otonomi kişilik özelliklerinde cinsiyete göre istatistiksel anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Bulgulara göre erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha fazla sosyotropik ve otonomik özellikler gösterdiği saptanmıştır. Araştırma bulgularımız kapsamında, sadece erkek öğrencilerin yüksek otonomi düzeyleri boyutunda paralellik gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Serinkan & Barutçu, 2006; Uğurlu & Pako, 2016; Kalkan, Tutkun & Kışalı, 2002; Tokmak vd., 2013; Öktem vd., 2013). Literatürde kadınların erkeklere göre daha fazla sosyotropik kişilik özelliklerine sahip oldukları, erkeklerin ise kadınlara göre daha otonomik özelliklere sahip oldukları ifade edilmektedir. Ancak bizim çalışmamızda erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla sosyotropik ve otonomik özellikler göstermesini eğitim aldıkları bölümle ilişkilendirmek mümkündür. Turizm eğitimi alan ve çalışma şekli tüm birimlerle etkileşimi, etkili iletişim becerileri ve başarılı ekip çalışmasını gerektiren turizm sektöründe tecrübe edinen bireylerde sosyal aidiyete, grup çalışmalarına olan yatkınlığa, diğer bireylerle pozitif etkileşime vurgu yapan sosyotropik özelliklerin erkek öğrencilerde de yüksek çıkması olası bir durum olabilmektedir.

Elde edilen sonuçlara göre kız öğrencilerin problem çözme becerilerinin de erkek öğrencilere göre istatistiksel anlamlı yüksek olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu bulgularla paralellik gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Çelikkaleli & Gündüz, 2010; Kuloğlu & Arı, 2014; Kuru & Karabulut, 2009; Türkçapar, 2009; Koray & Azar, 2008). Bu bulguların aksine erkek ve kız öğrencilerin problem çözme becerilerinde farklılığın saptanmadığı araştırmalar da bulunmaktadır (Dündar, 2009; Saracalaoğlu vd., 2001; Tümkiye & İflazoğlu, 2000). Kız öğrencilerin problemleri çözerken aceleci davranmadıkları, serinkanlı bir şekilde problemlerle başa çıkmaya çalıştıkları söylenebilir. Ayrıca problemler karşısında daha değerlendirici ve kaçınan olmayan davranış sergiledikleri ve olaylara daha planlı ve sistemli yaklaştıkları şeklinde yorumlanabilir. Son yıllarda eğitim ve iş hayatında kadınların önceki yıllara nazaran daha çok yer almaları ve aynı zamanda ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki tutum değişiklikleri kızların problem çözme becerilerini arttırdığı söylenebilir.

Öğrencilerin öğrenim gördüğü sınıf düzeyine göre problem çözme becerilerinde ve sosyotropi-otonomi kişilik özelliklerinde farklılıklar belirlenmiştir. İkinci sınıf öğrencileri diğer sınıflardaki öğrencilere göre istatistiksel anlamlı daha fazla sosyotropik ve otonomik özellikler göstermektedir. Birinci sınıfların da 3. ve 4. sınıf öğrencilerine göre istatistiksel anlamlı daha fazla sosyotropi ve otonomi özellikler gösterdiği saptanmıştır. Üç ve dördüncü sınıfların sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri arasında istatistiksel anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bunun aksine Deniz ve Kesicioğlu'nun (2012) yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının kişilik alt boyutlarından aldıkları puanları ile öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır. İkinci sınıf öğrencilerinin yeni arkadaş gruplarına (okul, ev, yurt vb.) dahil olma, onların desteğini alma, onlar tarafından benimsenme ve önemsenme gibi sebeplerle daha çok sosyotropik özellikler gösterebilmektedir. Ayrıca, aileden ayrı geçirdikleri ilk yıllarda kendi bağımsızlıklarının ve sorumluluklarının farkında olarak başarı hedeflerine odaklı davranmaları onların daha otonom özellikler göstermelerine neden olabilmektedir.

Ayrıca çalışmamızda ikinci sınıf öğrencilerinin problem çözme becerilerinin de diğer sınıflardaki öğrencilere göre istatistiksel anlamlı daha düşüktür. Üçüncü ve dördüncü sınıflar arasında problem çözme becerilerinde istatistiksel anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Sırasıyla en iyi probleme çözme becerisine 3. ve 4. sınıfların sonrasında birinci sınıfların, en kötü olanların da 2. sınıflar olduğu saptanmıştır. Benzer şekilde sınıf düzeylerine göre problem çözme becerilerinde anlamlı farklılıkların saptandığı çalışmalar bulunmaktadır (Türkçapar, 2009; Çevik, 2011; Tümkiye & İflazoğlu, 2000; Genç & Kalafat, 2010; Aslan & Sağır, 2012; Dündar, 2009; İnel vd., 2011; Kantek & Gezer, 2010; Durmaz vd., 2007). Bunun aksine Keskin ve Yıldırım'ın (2008) yaptıkları çalışmada öğrencilerin problem çözme becerileri ile öğrenim gördükleri sınıflar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Dördüncü sınıf öğrencilerinin yaşadıkları mezuniyet telaşı, derslerin yoğunluğu ve gelecek kaygısı onları problemlerle baş etme konusunda kendilerine güvenmeleri ve gelecekleri için daha planlı ve değerlendirici bir yaklaşım sergilemeleri konusunda yönlendirdiği şeklinde yorumlanabilir. İkinci sınıf öğrencilerinin ise derslerinde veya sosyal çevrelerinde yaşadıkları birtakım problemler onların problem çözme becerilerinde düşüşe yol açmış olabilir.

Turizm öğrencilerinin problem çözme becerileri ve sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin aile yapısı değişkenine göre değişip değişmediği kontrol edildiğinde, çekirdek aile yapısındakilerin problem çözme becerileri ve sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin istatistiksel anlamlı farklılaştığı görülmektedir. Sonuçlara göre çekirdek aile yapısındaki öğrencilerin diğer aile yapısındakilere göre daha fazla daha yüksek olduğu sosyotropik ve otonomik özellikler gösterdiği; problem çözme becerilerinin de istatistiksel anlamlı olarak daha kötü olduğu

gözlenmiştir. Bu bulguların aksine Kaya vd. (2006) yaptıkları çalışma sonucunda öğrencilerin sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri ile aile tipi değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Durmaz vd. (2007) yaptıkları çalışmada ise öğrencilerin problem çözme becerileri üzerinde aile tipinin anlamlı bir etkisi olmadığı belirlenmiştir. Literatürdeki verilere göre problem çözme becerileri ve sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ile aile yapısı arasında istatistik anlamlı bir ilişki saptanmazken; bizim çalışmamızda aile tipinin öğrencilerin problem çözme becerileri ve sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerini etkilediği bulunmuştur. Az sayıda aile bireyleri ile yetişen çekirdek aile yapısına sahip bireylerin sosyal çevresindeki diğer insanlarla olan ilişkilerinin iyi olmasını önemsemeleri ve onlar tarafından kabul görmeyi ve sevmeyi istemeleri bu bireylerin daha fazla “sosyal bağımlı kişilik” özellikleri sergilemelerine neden olabilmektedir. Bunun yanı sıra çekirdek aile yapısına sahip bireylerin ebeveynleri tarafından daha ilgili bir şekilde yetiştirilmeleri sonucunda kendine güvenen, daha bağımsız ve sorumluluk sahibi olmaları ve aynı zamanda başarıya odaklı olmaları bu bireylerin “özerk” kişilik özellikleri sergilemelerine de neden olabilmektedir. Çekirdek aile yapısına sahip bireylerin karşılaştıkları problemleri diğer yakın aile bireyleri tarafından desteği olmadan (büyükanne, büyükbaba, teyze, dayı, kuzen vb.) genellikle kendileri çözmek durumunda kalmaları onları problemler karşısında daha aceleci davranmalarına ve kaçınan tutum sergilemelerine neden olabilmektedir.

Öğrencilerin, problem çözme beceri düzeyleri ve sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri hakkında görüşleri sosyo-ekonomik seviye değişkenine göre incelendiğinde, orta sosyo-ekonomik seviyedeki öğrencilerinin diğer öğrencilere göre istatistiksel anlamlı olarak daha fazla sosyotropik ve otonomik kişilik özellikler gösterdiği saptanmıştır. Problem çözme becerileri incelendiğinde; orta düzey sosyo-ekonomik seviyede olanların en kötü problem çözme becerilerine sahip olduğu; en iyi problem çözme becerilerine sahip olanlarında üst düzey SES sonrasında ise alt düzey SES sahip olanlar olduğu saptanmıştır. Kaya vd. (2006) yaptıkları çalışma sonucunda ise araştırma bulgularımızın aksine öğrencilerin sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri ile ekonomik durum değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Durmaz vd. (2007) yaptıkları çalışmada öğrencilerin problem çözme becerileri üzerinde ekonomik yeterliliklerinin etkisi olduğu saptanmıştır. Akın vd. (2007) yaptıkları çalışmada da problem çözme becerilerinde gelir düzeyi değişkeni yönünden farklılık tespit edilmiştir. Bu bulguların aksine Tümkiye ve İflazoğlu’nun (2000) yaptıkları çalışmada sosyo-ekonomik düzey değişkeni yönünden anlamlı bir fark saptanmamıştır. Orta sosyo-ekonomik seviyedeki öğrencilerin içinde bulundukları sosyal çevrede kabul görmek, sevmek ve sayılmak için onların daha sosyotropik özellikler, kişisel başarıya önem vererek daha iyi şartlara sahip olmak istemeleri ise onları daha otonomik özellikler göstermelerine neden olduğu şeklinde yorumlanabilir. Sahip oldukları imkanlarla yüksek sosyo-ekonomik seviyedeki öğrencilerin problemler karşısında kendine daha çok güvenli ve değerlendirici yaklaşımla davranmaları ve olaylara karşı aceleci değil daha serinkanlı tutum sergilemeleri mümkün olabilmektedir.

Öğrencilerin problem çözme beceri düzeyleri hakkındaki algıları anne eğitim durumu değişkenine göre kontrol edildiğinde, bu değişkenin problem çözme becerilerinde bir farklılığa neden olmadığı görülmüştür. Benzer şekilde problem çözme becerileri boyutunda anne eğitim düzeyleri açısından anlamlı bir farklılığın saptanmadığı araştırmalar bulunmaktadır (Kuloğlu & Arı, 2014; Aslan & Sağır, 2012; Durmaz vd., 2007; Tümkiye & İflazoğlu, 2000; Genç & Kalafat, 2010). Bunun aksine Durmaz vd. (2007) yaptıkları çalışmada anne ve babası üniversite mezunu olan öğrencilerin problem çözme becerilerinin diğer öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde, turizm öğrencilerinin sosyotropi-otonomi kişilik özelliklerinde anne eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu bulguların aksine Kurtkaya ve Ayalp'ın (2016) yaptıkları çalışmada annenin eğitim seviyesinin yükseldikçe öğrencilerin otonomik kişilikten sosyotropik kişiliğe doğru farklılaşma gösterdiği saptanmıştır. Ayrıca Yalçın vd. (2010) yaptıkları çalışmada da annenin eğitim düzeyi açısından anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirlenmiştir.

Bunun yanı sıra öğrencilerin problem çözme beceri düzeyleri ve sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerine anne ve baba mesleği değişkenine göre bakıldığında, öğrencilerin hem problem çözme becerilerinde hem de sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinde bir farklılığa neden olmadığı tespit edilmiştir. Problem çözme becerisi boyutunda Tümkaya ve İflazoğlu'nun (2000) yaptıkları çalışmada da anne ve baba mesleği açısından anlamlı düzeyde farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Sonuçlar değerlendirildiğinde, öğrencilerin sosyotropik kişilik özellikleri ile problem çözme becerileri alt ölçeği olan aceleci yaklaşım arasında düşük de olsa pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Sosyotropik özellik gösterme puanı arttıkça aceleci yaklaşım puanının da artması beklenmektedir. Bilindiği üzere PÇE puanının artması, problem çözme becerisini azaltmaktadır. Sosyotropik özellik gösterme eğilimi arttıkça aceleci yaklaşım düzeyi azalmaktadır. Bunun yanı sıra, otonomik kişilik özellikleri ile problem çözme becerileri alt ölçekleri olan aceleci yaklaşım, düşünen yaklaşım, kaçınan yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım ve planlı yaklaşım arasında düşük de olsa pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Öğrencilerin otonomik özellik gösterme eğilimi arttıkça problem çözme becerileri alt ölçekleri olan aceleci yaklaşım, düşünen yaklaşım, kaçınan yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım ve planlı yaklaşım eğilim puanlarının da artış gözlenmesi beklenmektedir. PÇE puanının artmasının problem çözme becerisini azalttığı doğrultuda, otonomik kişilik gösteren kişinin problem çözme becerisinin düşük olduğu saptanmıştır.

Araştırma sonucunda sosyotropik kişiliğin alt boyutlarından onaylanmama kaygısının problem çözme becerisini anlamlı düzeyde ve olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır. Onaylanmama kaygısı puanı arttıkça sosyotropik özellik katsayısının azaldığı görülmektedir. Buna karşın, otonomik kişiliğin alt boyutlarından kişisel başarının ise problem çözme becerisini anlamlı düzeyde ve olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Kişisel başarı puanı arttıkça otonomik özellik katsayısının da arttığı gözlenmektedir. Düşük sosyotropik özellikler gösteren kişilerin diğer insanlardan onay almaya çok önem vermediği dolayısıyla karşılaştıkları problemleri başkalarının onayına başvurmadan alma eğiliminde oldukları düşünülebilir. Kişisel başarıya çok önem veren otonomik bireylerin ise problem çözme sürecinde sahip oldukları özgüvenle karşılaştıkları sorunları başarıyla çözüme kavuşturma yönünde davranış sergiledikleri söylenebilir.

Kişiliğin salt birey tarafından geliştirilmediği ve çevresel şartların da kişilik gelişimi üzerinde önemli etkileri olduğu ifade edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında turizm öğrenimi görmekte olan öğrencilerin aktif iş hayatı şartlarına uygun yaşamamaları ve bu çevre şartlarında bulunmamalarının onların daha otonom bir yapı sergilemelerinin sebebi olduğu belirtilmektedir. Ayrıca Otani vd. (2011) tarafından yapılan bir çalışmada değişkenlik ve belirsizliğin yüksek olduğu ilişki ve durumlara otonom bireylerin sosyotrop bireylere nazaran daha iyi adapte olduğu ifade edilmektedir (Solmaz vd., 2012, s.63).

Şahin vd. (1993) otonominin; subjektif özgüven, fonksiyonel otonomi (problemlerle baş etme, hayatta kontrollü olma, bireyin kendi gereksinimlerini kendisinin karşılaması) ve duygusal otonomi (güvenlik ve onay gereksinimlerinin bağımsız olması) şeklinde üç formunun olduğunu belirtmişlerdir.

Turizm sektöründe kariyer yapmayı hedefleyen bireylerin yüksek seviyede sosyotropik kişilik özelliğine sahip olmamaları mesleki başarıları açısından önemlidir. Kişilik özelliklerinin problem çözme becerilerinde önemli bir etmen olduğu düşünüldüğünde emek-yoğun özelliği olan turizm sektörü için bu unsurun önemi daha da ön plana çıkmaktadır. Eğitim hayatının üst basamaklarında yer alan üniversite döneminde kişilerin çevresiyle kurduğu sağlıklı iletişim onların hem kişiliklerinin şekillenmesine hem de karşılaştıkları zorluklarda kullanabilecekleri problem çözme becerilerinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Çevresiyle uyumlu bir kişiliğe ve yüksek düzeyde problem çözme becerisine sahip bireylerin yaşamdaki başarısı da aynı oranda yüksek olacaktır.

Bu sonuçlar doğrultusunda; eğitim kurumlarında öğrencilerin kendi kişilik özelliklerini tanımaları ve farkında olmaları için çeşitli çalışmaların yapılması, kişiliklerine uygun alanlarda kariyer planlamaları yapmaları yönünde teşvik edilmeleri, bu yönde gerekli eğitimlerin verilmesi, eğitim öğretim programlarında öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirebilecek düzenlemelerin yapılması ve ilgili konularda sertifika programlarının uygulanması önem arz etmektedir. Ayrıca müşteri memnuniyetinin ön planda olduğu turizm sektöründe personel seçimini gerçekleştirecek insan kaynakları planlamasında kişilik özelliklerinin ve problem çözme becerilerinin dikkate alınarak değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Bu araştırmada birtakım kısıtlar söz konusu olmuştur. İlk olarak çalışmanın dar bir örneklem üzerinde uygulanmasının elde edilen verilerin genellenerek yorumlanabilmesini olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Bu nedenle yapılacak çalışmaların geniş bir örneklem grubunda uygulanmasının daha genellenebilir veriler elde etme açısından önemli ölçüde yararlı olacağı düşünülmektedir. İkinci olarak, literatürde kişilik özelliklerinin bireylerin problem çözme becerileri üzerindeki etkilerini konu alan araştırmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Bu bağlamda kişilik özelliklerinin bireylerin gerek özel ve sosyal yaşamlarında gerekse iş yaşamlarında karşılaştıkları zorluklarla başa çıkabilmeleri için sahip olmaları gereken problem çözme becerileri üzerindeki etkilerinin araştırılmasının literatüre önemli katkılar sağlayacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Ada, Ş., Dilekmen, M., Alver, B. & Seçer, İ. (2010). İlk ve ortaöğretim okul yöneticilerinin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Educational Administration: Theory and Practice*, 16(2), 153-166.
- Akın, S., Güngör, İ, Mendi, B., Şahin, N., Bizat, E. & Durna, Z. (2007). Üniversite öğrenimlerini sürdüren hemşirelik bölümü öğrencilerinin problem çözme becerileri ve iç-dış kontrol odağı Algısı. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 4(2), 30-36.
- Aksan, N. & Sözer, M.A. (2007). Üniversite Öğrencilerinin epistemolojik inançları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiler. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 31-50.

- Aslan, O. & Sağır, Ş.U. (2012). Fen ve teknoloji öğretmen adaylarının problem çözme becerileri. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 9(2), 83-94.
- Aşık, N.A. (2017). Otel çalışanlarının sosyotropik ve otonomik kişilik özelliklerinin örgütsel özdeşleşme düzeylerine etkisi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 5(3), 288-302.
- Barutçu, E. & Öktem, Ş. (2003, Ekim 16-18). İş-işgören uyumu açısından kişilik özelliklerinin değerlendirilmesi: Bir uygulama. 9. *Ulusal Ergonomi Kongresi*, Denizli, Türkiye.
- Büyükbayram, A., Arabacı, L.B., Taş, G. & Varol, D. (2016). Öğrenci hemşirelerin duygusal zeka ve sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(3), 29-37.
- Campbell, D.G., Kwon, P., Reff, R.C. & Williams, M.G. (2003). Sociotropy and Autonomy: An Examination of Interpersonal and Work Adjustment. *Journal of Personality Assessment*, 80(2), 206-207.
- Ceylan, M., Akçakoyun, F. & Sukan, H.D. (2016). Bir Ekstrem Spor Olarak Uçurtma Sörfünün Sosyotropi ve Otonomi Düzeyi Üzerindeki Etkisi. *Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 11(2), 1-9.
- Çelikkaleli, Ö. & Gündüz, B. (2010). Ergenlerde problem çözme becerileri ve yetkinlik inançları. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 19(2), 361-377.
- Çevik, D.B. (2011). Müzik öğretmeni adaylarının çeşitli değişkenlere göre problem çözme becerileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 19 (3), 1003-1012.
- Deniz, Ü. & Kesicioğlu, O.S. (2012). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Kişilik Özelliklerinin Bazı Değişkenlerle ilişkisinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. 13(2), 1-13.
- Durmaz, Ş., Kaçar, Z., Can, S., Koca, R., Yeşilova, D. & Tortumluoğlu, G. (2007). Çanakkale sağlık yüksekokulu öğrencilerinin problem çözme becerileri (PÇB) ve etkileyen bazı faktörler. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(4), 63-71.
- Dündar, S. (2009). Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 139-150.
- Genç, S.G. & Kalafat, T. (2010). Öğretmen Adaylarının Empatik Becerileri İle Problem Çözme İstekleri, *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(2), 135-147.
- Fresco, D.F., Sampson, W.S., Craighead L.W. & Koons, A.N. (2001). The Relationship of Sociotropy and autonomy to symptoms of depress in and anxiety. *Journal of Cognitive Psychotherapy: An International Quarterly*, 15(1), 17-31.
- İnel, D., Evrekli, E. & Türkmen, L. (2011). Sınıf öğretmeni adaylarının problem çözme becerilerinin araştırılması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 29(1), 167-178.
- Kabakçı, E. (2001). Üniversite öğrencilerinde sosyotropik/otonomik kişilik özellikleri, yaşam olayları ve depresif belirtiler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(4), 273-282.

- Kalkan, M., Tutkun, E. & Kishalı, N.F. (2002). Sporcuların sosyotropi ve otonomi düzeylerinde cinsiyetin rolü. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 5-7.
- Kantek, F. & Gezer, N. (2010, Kasım 11-13). Bir sağlık yüksekokulunda öğrencilerin eleştirel düşünme ve problem çözme becerilerinin incelenmesi. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, Antalya, Türkiye.
- Karabulutlu E., Yılmaz, S. & Yurttaş, A. (2011). Öğrencilerin duygusal zeka düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 75-79.
- Karahan, T.F. (2009). The effects of a communication and conflict resolution skill training program on sociotrophy levels of university students. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 9(2), 787-797.
- Kaya, N., Aştı, T., Acaroğlu, R., Kaya, H. & Şendir, M. (2006). Hemşire öğrencilerin sosyotropik-otonomik kişilik özellikleri ve ilişkili faktörlerin incelenmesi. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(3), 1-11.
- Kelleci, M. & Gölbaşı, Z. (2004). Bir üniversite hastanesinde çalışan hemşirelerin problem çözme becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 8(2), 1-8.
- Keskin, G. & Yıldırım, G.Ö. (2008). Yapısalcı yaklaşım normlarında üniversite öğrencilerinin problem çözme, otonomi, çoklu zeka durumlarının değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(16), 67-88.
- Koray, Ö. & Azar, A. (2008). Ortaöğretim öğrencilerinin problem çözme ve mantıksal düşünme becerilerinin cinsiyet ve seçilen alan açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 16(1), 125-136.
- Koroğlu, Ö. (2014). Meslek seçimi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi: Turizm rehberliği öğrencileri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 137-157.
- Kuloğlu, A. & Arı, Ü. (2014). Fen ve teknoloji öğretmen adaylarının problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8), 94-109.
- Kurtkaya, K. & Ayalp, G.C. (2016, Eylül 5-7). Üniversite öğrencilerinin sosyotropi ve otonomi kişilik özelliklerinin benlik saygısı ile ilişkisi. *19. Ulusal Psikoloji Kongresi*, İzmir, Türkiye.
- Kuru, E. & Karabulut, E.O. (2009). Ritim eğitimi ve dans dersi alan ve almayan beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 441-458.
- Küçük, D.P. (2012). Müzik öğretmenliği anabilim dalı öğrencilerinin iletişim ve problem çözme becerileri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 33-54.
- Külekçi, E., Özlü, Z. K. & Özer, N. (2015). Cerrahi kliniklerde çalışan hemşirelerin sosyotropik ve otonomik kişilik özelliklerinin belirlenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 18(2), 79-86.
- Malak, B. & Üstün, B. (2011). Hemşirelerin sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1-16.
- Mertoğlu, H. & Öztuna, A. (2004). Bireylerin teknoloji kullanımı problem çözme yetenekleri ile ilişkili midir?. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3(1), 83-92.

- Oğuz, V. (2017). Okul öncesi öğretmen adaylarının problem çözme becerisi ile öğretmen öz yeterlik algıları arasındaki ilişki. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 20-30.
- Otacıoğlu, S.G. (2008). Müzik öğretmenlerinin sosyotropik ve otonomik kişilik özellikleri ile depresyon düzeyleri üzerine ilişkisel bir araştırma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 35-50.
- Otani, K., Suzuki, A., Kamata, M., Matsuma, Y., Shibuya, N. & Sadahiro, R. (2011). Relationships of sociotropy and autonomy with dimensions of the temperament and character inventory in healthy subjects, *Comprehensive Psychiatry*, 52, 507-510.
- Öktem, Ş., Turgut, H. & Tokmak, İ. (2013). Sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin çalışanların motivasyonuna etkisi: ankara’da bulunan konaklama işletmelerinde yapılan bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 79-92.
- Özkütük, N.,Silkü, A., Orgun, F. & Yalçinkaya, M. (2003). Öğretmen adaylarının problem çözme becerileri. *Ege Eğitim Dergisi*, 3(2), 1-9.
- Saracalaoğlu, A.S., Serin, O. & Bozkurt, N. (2001). Dokuz Eylül Üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü öğrencilerinin problem çözme becerileri ile başarıları arasındaki ilişki. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 121-134.
- Sardoğan, M.E., Karahan, T. F. & Kaygusuz, C. (2006). Üniversite öğrencilerinin kullandıkları kararsızlık stratejilerinin problem çözme becerisi, cinsiyet, sınıf düzeyi ve fakülte türüne göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 78-97.
- Sato, T. (2003). Sociotropy and Autonomy: The nature of Vulnerability. *The Journal of Psychology*, 137(5), 447-466.
- Savaşır, I. & Şahin, N.H. (1997). Bilişsel-davranışçı terapilerde değerlendirme: sık kullanılan ölçekler. *Türk Psikologlar Derneği Yayınları*(No:9), Ankara.
- Serin, O. (2006). Sınıf öğretmenlerinin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 31(142), 80-88.
- Serinkan, C. & Barutçu, E. (2006). Pamukkale üniversitesi iibf öğrencilerinin kariyer planları ve sosyotropi-otonomi kişilik özelliklerine ilişkin bir araştırma. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 8(2), 317-339.
- Solmaz, S. A., Erdoğan, Ç., Türkay, O. & Korkutata, A. (2012). Sosyotropi ve otonomi kişilik özelliklerinin turizmde kariyer yapma isteği üzerindeki etkisi. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3, 47-70.
- Şahin, N., Şahin, N. H. & Heppner, P.P. (1993). Psychometric properties of the problem solving inventory in a group of Turkish university. *Cognitive Therapy and Research*, 17(4), 379-396.
- Şahin, N., Ulusoy, M. & Şahin, N. (1993). Exploring the sociotrophy-autonomy dimensions in a sample of Turkish psychiatric inpatients. *Journal of Clinical Psychology*, 49(6), 751-763.
- Tokmak, İ., Turgut, H. & Öktem, Ş. (2013). Turizm ve otelcilik öğrencilerinin sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin iletişim becerilerine etkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 1-13.

- Tümkaya, S. & İflazoğlu, U.A. (2000). Ç.Ü. sınıf öğretmenliği öğrencilerinin otomatik düşünce ve problem çözme düzeylerinin bazı sosyo-demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(6), 143-157.
- Türkçapar, Ü. (2009). Beden eğitimi spor yüksek okulu öğrencilerinin farklı değişkenler açısından problem çözme becerileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 129-139.
- Uğurlu, N. & Pako, Y. (2016). Lise son sınıf öğrencilerinin sosyotropik-otonomik kişilik özelliklerinin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 19(2), 122-127.
- Vural, D. E. (2010). Okul öncesi öğretmen adaylarının duygusal zekaları ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5(3), 972-980.
- Yalçın, B., Tetik, S. & Açıkgöz, A. (2010). Yüksekokul öğrencilerinin problem çözme becerisi algıları ile kontrol odağı düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 19-27.
- Yardan, E. D. & Dikmetaş, H. (2013). Hastane çalışanlarının sosyotropi-otonomi kişilik özellikleri ile psikolojik sözleşme algılamaları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(1), 134-145.

The Effect of Sociotropic-Autonomic Personality Characteristics of Students of School of Tourism and Hotel Management on Problem Solving Skills

Diğdem ESKİYÖRÜK

Çukurova University, Kozan Faculty of Business, Adana/Türkiye

Extended Summary

The aim of this study was to investigate the problem solving skills of university students of school of tourism according to their sociotropic and autonomic personality traits. Gender, class, mother's education status, mother and father profession, family type, socio-economic level of the family and sociotropic and autonomic personality characteristics of the students have been investigated whether there is a difference in problem solving skills.

In this study, are there statistically significant differences between the problem solving skills of tourism students in terms of socio-demographic variables? Are there statistically significant differences between sociotropic-autonomic personality traits of tourism students in terms of socio-demographic variables? Are there statistically significant differences between sociotropic-autonomic personality traits and problem solving skills of tourism students? answers to the questions were sought. 217 undergraduate students studying Tourism Management and Hotel Management participated in the research. Personal Information Form, Problem Solving Inventory and Sociotropy-Autonomy Scale were used as measurement tools. In the analysis of the data, t test, Pearson Correlation, Anova and post hoc Tukey statistic analysis techniques were applied.

According to Beck's cognitive theory, personality has two dimensions as sociotropy and autonomy. In this theory, sociotropy, which is also expressed as social belonging, is defined as the ability of an individual to be in a positive relationship with other people. It is stated that it is very important for people with a high sociotropy level to get approval from other people, and their ability to maintain their positive self-image depends on their being approved, loved, respected and valued by the people they care about (Kaya et al., 2006, s.1). Autonomy, on the other hand, is expressed as the individual's independent decision-making, the implementation of his decision, the power and authority to act freely (Otacıoğlu, 2008, s.37). People with high autonomy characteristics attach great importance to personal success and failure (Kabakçı, 2001, s.274). Problem solving skill is the level of obtaining information that will lead the individual to problem solving and applying these data in a usable way in the process of solving a problem (Kelleci and Gölbaşı, 2004, s.1). Success in solving a problem differs from person to person, depending on how the problem is handled. In this process, the individual's ability to cope with the problem is important as well as the individual's personal characteristics and life conditions (Tümkeya and İflazoğlu, 2000, s.144). The ability of individuals to produce solutions to their problems is related to their personality traits. An individual's personality is shaped as a result of his interaction with his environment (Dündar, 2009, s.140).

In this study, first of all, the theoretical framework of sociotropic and autonomic personality traits and problem solving skills was revealed, and the relationship between sociotropic and autonomic personality traits and problem solving skills was tried to be explained. In line with the results obtained from the survey study, the data obtained on the effects of sociotropic and autonomic personality traits subscales on problem solving skills were interpreted; It has been tried to contribute to the literature in this direction, and it has been emphasized that personality traits are important in the problem-solving skills of tourism and hotel management students. In addition, it has been stated that

personality traits should be taken into account as an important criterion in the selection of personnel in terms of organizations.

In this study, problem solving skills of tourism school students were examined according to sociotropy-autonomy personality traits. In addition, it was investigated whether sociotropy-autonomy personality traits and problem-solving skills differ according to various variables. In our study, it was determined that demographic variables affect problem solving skills according to sociotropic-autonomic personality traits.

When the results are evaluated, it is seen that there is a positive and statistically significant relationship, albeit low, between the sociotropic personality traits of the students and the hasty approach, which is the problem-solving skills subscale. In addition, a positive and statistically significant relationship, albeit low, was found between the autonomic personality traits and the problem-solving skills sub-scales of hasty approach, thinking approach, avoidant approach, self-confident approach and planned approach. It has been determined that the problem solving skills of the person with the autonomic personality are low.

As a result of the research, it was determined that the anxiety of disapproval, which is one of the sub-dimensions of sociotropic personality, affects problem solving skills significantly and negatively. On the other hand, it has been determined that personal achievement, one of the sub-dimensions of autonomic personality, affects problem solving skills significantly and positively. It can be thought that people with low sociotropic characteristics do not attach much importance to getting approval from other people, so they tend to take the problems they encounter without seeking the approval of others. It can be said that autonomic individuals, who attach great importance to personal success, exhibit behaviors in the direction of successfully solving the problems they encounter with the self-confidence they have in the problem-solving process.

The findings show that the problem solving skills and sociotropic and autonomic personality characteristics of tourism students according to their gender, classlevel, family structure, socio economic level differ, and that there is no difference between the problem-solving skills and sociotropic and autonomic personality characteristics compared to the mother education status and the mother and father profession. The results show a positive and statistically significant relationship between sociotropic personality traits and hasty approach, between autonomic personality traits and hasty approach, thinking approach, avoidant approach, confident approach and planned approach. In addition, it was found that there was a significant causal relationship between the subscales of disapproval anxiety and personal achievement and problem solving skills, but there was no such relationship with other subscales.

The personality of the employees is very important in terms of providing customer satisfaction in the tourism sector, which needs emotional labor (Solmaz et al., 2012, s.53). Today, it is very important for the success of the business that the personnel, who are described as "human resources", are effective and efficient in their work. It is very important to investigate the personality traits and problem-solving skills of the students studying in the Tourism and Hotel Management departments that train qualified human resources for the tourism sector in terms of effective human resource use and productivity.